

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Candidatus Abbreuiatus Jurisprudentiae Sacrae, Hoc Est,
Juris Canonici, Secundum Gregorii Papae IX. Libros V.
Decretalium Explanati Summa, Seu Compendium**

Pichler, Vitus

Augustae Vindel., 1733

Titulus I. De Sponsalibus & Matrimonio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63462](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63462)

Decretalium Gregorij
PAPÆ IX.
LIBER IV.

IN hoc pertractantur causæ Matrimoniales seu Matrimonium spectantes, quæ, licet Laicis ferè sint propriæ, ad Judicem tamen & ad forum Ecclesiasticum privativè pertinent, tam externum quàm internum; quia Matrimonium inter Christianos est à Christo elevatum ad rationem Sacramenti. Quapropter, quæ in hoc IV. libro traduntur, tam Clericis & Religiosis quàm Laicis scitu perquam necessaria sunt.

TITULUS I.

De Sponsalibus, & Matrimonio.

SUMMARIUM.

1. 2. *Quid sint Sponsalia de futuro.*
3. *Debent esse promissio vera, non ficta.*
4. *Quid Juris, si fictè promittens obtinuit copulam.*
5. *Sponsalia metu extorta valent.*
6. *Debent esse promissio mutua.*
7. *Verbis vel signis sufficienter expressa.*

8. *Spon-*

8. Sponsalibus an, & qualis conditio;
9. Et an arrha adjici possit:
10. An etiam pœna à resiliente solvenda.
11. Quinam possint contrahere Sponsalia.
12. An liberi sine consensu parentum.
13. Qualem producant obligationem.
14. 15. Et pro quo tempore.
16. Qualiter inducat impedimentum publicæ honestatis.
17. 18. 19. 20. Quibus modis dissolvantur Sponsalia.
21. An propria auctoritate dissolvi possint.
22. Quid sit Matrimonium. An contrahi valeat sub conditione servanda castitatis; vel exclusione Sacramenti.
23. Quanam ipsius causa, & effectus.
24. Quotuplex sit Matrimonium.
25. 26. Qualem requirat consensum.
27. An etiam consensum parentum.
28. An utriusque consensus debeat simul poni.
29. Quinam validè ac licitè contrahant.
30. Impedimenta Matrimonii Impedientia,
31. 32. Et Dirimentia tam Juris Positivi quàm Naturalis.
33. A quo statui, vel introduci possint.
34. An Hæretici Germaniæ ligentur iis, quæ Jure Ecclesiastico sunt constituta.
35. An Matrimonium contrahi possit cum dubio Juris.
36. 37. Quando Error sit Impedimentum Dirimens.
38. 39. An & quo Jure Metus dirimat Matrimonium.

Q 3

40. Quo-

40. *Quomodo purgetur metus.*
 41. *Quando Raptus sit Impedimentum Dirimens.*
 42. *An idem dirimat etiam Sponsalia.*
 43. *Qualis disparitas cultûs sit Impedimentum Dirimens.*
 44. 45. *Quid sentiendum de Matrimonio, quod Catholicus contrahit cum Hæretica, vel vicissim.*
 46. *De Impedimento publicæ honestatis orto ex Matrimonio Rato, seu Sponsalibus de presenti.*

I Rubrica præfixa duas nobis exhibet partes, nimirum *Sponsalia & Matrimonium*. Illa bifariam accipiuntur, pro *Sponsalibus de futuro*, quæ sunt promissio Matrimonii ineundi, & ordinariè veniunt nomine *Sponsalium*, vel *Sponsaliorum* (utrumque enim est in usu) vel pro *Sponsalibus de Prasenti*, quæ sunt ipsum Matrimonium Ratum, seu Contractus Matrimonialis. In prima parte agemus de *Sponsalibus*, scilicet de futuro, in alterâ de *Matrimonio*.

§. I.

De Sponsalibus.

De his dicemus, quid sint, & qualiter contrahi debeant: à quibus contrahi possint: quem pariant effectum: & qua ratione semel inita dissolvi queant.

Dico I. *Sponsalia*, à *spondendo* dicta, *Ehe* / *Gelübd* / *Versprechen* / *Etuelvest* / quamvis
 in

De Sponsalibus, & Matrimonio. 247

in l. 1. ff. h. t. dicantur esse *mentio & repromissio nuptiarum futurarum*, & in *can. 3. caus. 30. q. 5.* appellentur *futararum nuptiarum promissa, ac sœdera*, communiùs tamen definiuntur esse *mutua promissio futuri Matrimonii*, vel accuratius hoc modo: sunt *promissio vera, voluntaria, ac mutua, signo sensibili expressa, futuri Matrimonii inter personas Jure habiles*, seu inter marem & fœminam nullo impedimento laborantes. *Vera* est promissio, si fiat *seriò, sine fictione, & cum interno consensu*, item si fiat cum tanta advertentia ac deliberatione, quanta requiritur & sufficit ad peccandum mortaliter: *Voluntaria*, si fiat sine errore, aut coactione, consensum liberum tollente; an verò metus tollat voluntarium ad Sponsalia necessarium, quæstionis est; *Mutua*, seu reciproca, si fiat ab utraque Parte, ita ut interveniat promissio unus, & repromissio alterius. De his proin, uti & quomodo exprimi debeat promissio sensibili signo, ulterius

Dico 1. Promissio Matrimonii ficta seu simulata, quamvis in foro interno conscientie non producat obligationem Sponsalitiã per se. 2. In foro tamen externo siquè promittens compellitur ad Matrimonium, nisi fictionem probet. Pars 1. patet ex natura contractûs, qui essentialiter requirit consensum internum. *c. 26. h. t. l. 2. ff. de rit. nupt.* Sed Sponsalia sunt contractûs, non quidem realis, quia non requirit actualem corporum traditionem, sed consensualis. Pars 2, exinde, quia in foro externo, nisi ex circumstantiis & modo tendendi facillè potuisset ab altera Parte colligi fictio vel jocus, præsumitur animus externæ promiss-

missioni respondens. *l. 7. §. 2. ff. de supellect. leg.*
 Et quia fictè promittens alteram Partem decipit
 in re gravi, peccat mortaliter, consequenter in
 conscientia tenetur eidem resarcire damnum,
 quod fors indè passa est.

Dixi in prima parte, *per se*; nam per accidens,
 si nimirum fictè promittens fœminæ, aliàs hone-
 stæ vitæ, Matrimonium per dolosam hanc promif-
 sionem, ab ea non facilè advertibilem, eblanditus
 est & obtinuit copulam carnalem, etiam in foro
 interno tenetur eam determinatè ducere in con-
 jugem, nisi illa præ Matrimonio eligat dotem,
 aut compensationem illati damni. Ita Sanch.
 Pontins, Molina, Less. Laym. Lugo, aliorumque
 & mihi longè probabilior contra D. Antonin. Bo-
 nac. Perez, & alios multos. Ratio: quia talis do-
 losus deflorator graviter decepit fœminam, & ne-
 gando verum consensum, quem habere debuisset,
 gravem illi intulit injuriam: ergo tam ex Jure Na-
 turali quàm ex positivo tenetur hanc injuriam tol-
 lere ac reparare: atqui non reparat, nec deceptæ
 satisfacit eo modo, quo exigit Justitia Commuta-
 tiva, nisi ponat id, quod perfidè & injustè subtra-
 xit, nempe verum consensum in Matrimonium:
 ergo tenetur, saltem nunc, ponere verum consen-
 sum in Matrimonium, consequenter tenetur illam
 determinatè ducere, nec sufficit illam dotare, vel
 aliter damnum illatum resarcire; nam *aliud pro
 alio solvi non potest invito creditori. l. 2. §. 1. ff. de
 reb. cred.* Sic fur furripiens equum non satisfacit
 reddendo pecunias, si ipsum equum adhuc reti-
 neat, & reddere possit. Dixi in secunda parte,
nisi fictionem probet: vix autem aliter probare pot-
 erit,

erit, nisi per iuramentum, quod tamen ipsi defendendum non est, nisi ex circumstantiis, aut tenore promissionis, conjectura saltem probabilis, aut aliqua præsumptio fictionis appareat.

Objic. 1. Si esset obligatio determinatè ducendi deceptam, illa oriretur vel ex promissione, vel ex damno illato: sed nec oritur ex promissione, quia hæc fuit ficta, & nulla: nec ex illato damno, quia vel nullum est secutum, ut si fœmina non fuit imprægnata, & delictum mansit occultum, vel, si illa detectò delictò difficiliùs nubat, & sic patiatur damnum, istud reparari potest per dotem &c. ergo. 2. Fictè promittens non consensit in conditionem ineundi Matrimonii, sub qua obtinuit usum corporis: ergo nec tenetur hanc implere conditionem. 3. Sibi imputare debet fœmina, quòd crediderit proco; cùm ejusmodi sceleratis hominibus usitatum sit dolosè promittere. *R.* ad 1. *N. ma.* nam ad hæc obligatio oritur partim ex injuria defloratoris, consensum verum perfidè negantis, quem proin nunc tenetur ponere, ut satisfaciat pro injuria; partim ex natura contractûs innominati & onerosi, *facio, ut facias*; nam acceptando usum corporis, sub conditione ineundi Matrimonii concessum, tacitè se obligavit deflorator, ac realiter consensit in Matrimonium, licet initiò fictè istud promiserit verbis. Ad 2. est eadem responsio; quia debuisset, & adhuc debet consentire in conditionem; vel realiter ac tacitè jam consensit admittendo usum corporis. Ad 3. Debet quidem sibi imputare, quando ex verbis vel circumstantiis potuit colligere fictionem, ut si scivit, procum esse longè sublimioris conditionis,

nec specialiter ab illa assicurata fuit de consensu, non obstante tam excessiva inæqualitate probè cognitâ: non verò, si colligere fictionem non potuit; & ex sola spe Matrimonii consensit, non ex libidine, vel ex spe consequendi pecunias.

- 4 Quæres, ad quid teneatur, qui defloravit vel imprægnavit fœminam sine ulla promissione Matrimonii, vera vel ficta? R. 1. Si fœmina ex defloratione nullum passa est damnum, ante sententiam Judicis ad nihil tenetur in conscientia. R. 2. Si verò passa est damnum, tunc vel fœmina sponte consensit? & rursus ad nihil obligatur in conscientia: vel non sponte consensit, sed fuit per vim, fraudem, dolosa promissa, metum injustè incussum, adeoque per injuriam inducta? & tenetur corruptæ in conscientia ante omnem Judicis sententiam omne damnum refarcire, vel ducendo, vel competenter dotando, ut tales nuptias acquirat, quales sperare potuisset, si violata aut corrupta non fuisset. R. 3. In foro externo tenetur ad id, ad quod eum Judex condemnat, licet fœmina damnum passa non sit, modò per injuriam & modum injustum extorserit copulam. Tenetur autem Judex, casu quo seducta vel inducta exstiterit virgo, saltem communiter habita pro tali, eum condemnare ad illam vel ducendam vel dotandam, electione penes violatam existente. *c. 1. & 2. de adult.* Quo in casu probabiliter etiam importunæ preces, blanditiæ, & munera æquivalent dolo, ut fat multi DD. colligunt ex verbo *seduxerit* in *d. c. 1.* posito, & ex verbis, *nisi sollicitaverit*, positus in *l. un. §. 2. C. de raptu virg.* Confirmatur ex modo loquendi apud Germanos usitato, qui de illo,

qui

qui per blanditias, preces, vel munera importunè sollicitat puellam ad opus carnale, dicunt, *Der Schelm hat das Mägdelein verführet.* Ceterum sicut quælibet nunquam nupta in foro externo per se præsumitur virgo, ita & præsumitur dolosè vel injustè seducta. *arg. l. un. §. 2. cit.*

Dico 3. Sponsalia metu gravi injustè incusso extorta probabiliùs valent. Sylv. Tanner. Haun. Wiestner *h. t. n. 257.* Schmalzgrueber *n. 427.* contra Sanch. Pontium, utrumque Barbof. Engel. König, Franc. Schmier, & Conradum Vogler de *Sponsal. d. 5. sect. 5. n. 16.* Probatur negativè, quia ex nullo Jure Positivo (nam spectato Jure Naturali sunt valida) nec ex ulla efficaci ratione evincitur irritatio & nullitas. *Objic. 1.* In *6. 11. de despons. impub.* permittitur puellæ, quæ *no- leas & invita, & minis parentum,* adeoque metu adacta, contraxit Sponsalia cum puero, alteri nubere etiam non expectata pubertate pueri: ergo Sponsalibus ita extortis non fuit obligata.

2. Matrimonium gravi metu injustè incusso extortum non valet: ergo nec Sponsalia; quia, quidquid de Matrimonio reperitur in Jure statutum, extendi debet ad Sponsalia. *l. 15. l. 16. ff. b. t.*

3. Ideo Matrimonium ita extortum non valet, quia deficit consensus à Jure requisitus: sed hic etiam deficit in sponsalibus taliter extortis.

4. Si valerent hæc Sponsalia, obligarent ad actum nullum, quia obligarent ad Matrimonium, quod invalidum est, si extorqueatur per metum.

5. Et licèt postea cessaret metus, quando contrahitur Matrimonium, tamen metus, per quem fuerunt extorta sponsalia, in illud ad-

huc

huc influeret; quod enim est causa causæ, et
etiam causa causati.

R. ad 1. Illa permissio Pontificis fuit dispen-
satio, & contractæ obligationis relaxatio, atque
Sponsalium rescissio: ergo ex *d. c. 11.* potius in-
fertur valor hujusmodi Sponsalium. Ad 2. *N. Conf.*
de Matrimonio exstat clarus textus in *c. 14.*
& 15. h. t. quod sit nullum; non verò de Spon-
salibus. Lex autem irritans, utpote odiosa, non
debet extendi à casu expresso ad non expressum
etiam propter paritatem vel identitatem rationis.
Ad *l. 15. & 16. cit.* dico, universaliter verum non
esse, quod statutum de Matrimonio debeat exten-
di ad Sponsalia, præsertim ubi non reperitur ee-
dem ratio, uti in casu intervenientis metûs; non
Matrimonium semel validum non amplius potest
rescindi, Sponsalia autem, licet valent per metum
extorta, possunt rescindi, imò debent, si metum
passus vel instituat *actionem quod metûs causâ*, vel
repellat eum, qui urget executionem Sponsalia-
rum, per *exceptionem quod metûs causâ*: si verò nec
illam nec istam adhibeat, censetur liberè ac spon-
te postmodum contrahere Matrimonium; vel si
dùret metus, nulliter exequitur Sponsalia con-
trahendo Matrimonium. Ad 3. *N. min.* metus ut
ut gravis non tollit consensum absolute liberum de
Jure Naturali requisitum ad Sponsalia; cum co-
acta per metum voluntas sit & maneat voluntas.
l. 21. ff. quod met. caus. quamvis tollat consensum
spontaneum, qui de Jure Positivo ad valorem
Sponsalium non requiritur, licet requiratur ad va-
lorem Matrimonii. *c. 14. & c. 15. cit.* Ceterum
magis est consultum metum passio, si Sponsalia va-
leant,

leant, quia, si valeant, habet alterum sibi obligatum ad contrahendum secum Matrimonium, si postea iudicet, illud sibi expedire, & contrahere velit; si verò non velit, facile se potest liberare *actione vel exceptione quod metus causâ*. Si autem non valerent, alterum sibi non haberet obligatum. Ad 4. *N. sequelam*; non enim absolute obligant ad Matrimonium, & stante metu, sed sub conditione, si metus cessaverit, vel minæ iniustæ. Ferè sicut valent sponsalia clandestinè contracta, & obligant ad Matrimonium, non verò clandestinè contrahendum, vel stante clandestinitate. Ad 5. *Negatur*, quòd metus, postquam cessavit, influat adhuc virtualiter & mediatè in Matrimonium; nam sublato metu prorsus sponte ac liberrimè contrahitur Matrimonium, licèt dependenter à Sponsalibus metu extortis contrahatur, quorum obligatio fuit solùm inefficax, & quasi conditionata. In exemplo: aliquis violentè ligatur vinculis, ut abstrahatur in carcerem; postea verò permittitur sibi vincula detrahare, & lictores abeunt, ipse verò retinet vincula, & abit in carcerem: nunquid talis sponte ac liberrimè retinet vincula & carcerem adit, atque ad hoc non ampliùs influunt priùs injecta vincula?

Dico 4. Sponsalia necessariò debent esse mutua promissio, ita ut non valeant, nisi utraque Pars promittat alteri Matrimonium, seu nisi interveniat promissio unius, & repromissio alterius, nec sufficit hujus mera acceptatio promissionis. Communis contra Palud. & Pont. quia Sponsalia imitantur in hoc Matrimonium, & per ea promittitur, quod per Matrimonium traditur, nempe
jus

jus mutuum in corpus: ergo, sicut Matrimonium non consistit sine mutuo consensu utramque Partem obligante, & claudicare nequit, ita Sponsalia non possunt consistere sine mutuo consensu utramque partem obligante, consequenter sine promissione mutua, seu sine promissione & repromissione. Id quod etiam indicat. *l. 1. ff. h. t. de Sponsalibus dicuntur esse mentio & repromissio futurarum nuptiarum.* Objic. Siquis gratuito promittat puellæ Matrimonium, & illa acceptet, non tamen vicissim repromittat, valet promissio, & obligat promittentem ad Matrimonium, quamvis puella non obligetur: ergo valent Sponsalia sine repromissione. *R. N. Conf.* quamvis enim talis promissio acceptata producat obligationem simplicem, non tamen parit Sponsalitiã. Id transmittit, quod ille, qui acceptat hujusmodi promissionem, censeatur tacite repromittere, nisi probet nudam acceptationem, & sibi defuisse animam se vicissim obligandi.

7

Dico 5. Per illa verba sufficienter exprimitur Sponsalia seu promissio & repromissio Matrimonii, quæ juxta communem loquendi usum aut receptam consuetudinem significant animum se obligandi ad Matrimonium contrahendum, uti sunt hæc: *promitto tibi Matrimonium: accipiam te: nubam tibi: tu sis futura mea uxor.* &, si præcessit mentio vel tractatus de Matrimonio, etiam hæc: *non amplius te deseram, ich wird dich nit mehr anlassen: fedelis tibi permanebo, ich wird dir allzeit treu verbleiben:* non verò per se indicant promissionem Matrimonii

monii

monii verba amatoria, v.g. *tu es mea charissima*,
du bist mein Liebste/thesaurus meus, mein Schatz
promitto tibi amorem & fidelitatem meam, ich
versprich dir mein Lieb und Treu. Pariter per
 illa signa censentur contrahi Sponsalia & satis ex-
 primi, quæ juxta communem intelligentiam aut
 consuetudinem loci consensum in futuras nuptias
 exprimunt, uti subarrhatio, seu immissio annuli in
 digitum & acceptatio: oblatio & acceptatio mu-
 nerum, & jocalium: porrectio manuum, *Hand-*
streich/ si hujusmodifiant post prævium tractatum
 de Sponsalibus vel Matrimonio; quia verba & signa
 debent accipi juxta communem acceptionem &
 consuetudinem, nisi aliunde constet de mente
 opposita. *c. 7. h. t. & c. 6. de V. S.* Si omni-
 nibus pensatis maneat dubium, an per verba, vel
 signa, significetur promissio Matrimonii, & pro-
 ferens verba, vel ponens signa, neget sibi fuis-
 se animum promittendi, absolvendus est, vel ad
 summum ei deferendum juramentum purgato-
 rium, cum Jura sint proniora ad liberandum, quàm
 ad obligandum. *l. 47. ff. de O. & A.* Si tamen
 verbis dubiis, vel signis accessit copula carnalis,
 præsertim repetita, præsumere debet Judex ani-
 mum sponsalium. per *c. 6. de condit. appof. &*
c. 30. h. t. quia puella paulò honestior non est
 censenda præbere usum sui corporis, nisi Sponso
 suo, & sub spe futuri Matrimonii.

Quæres, an Sponsalibus adjici possit condi- 8
 tio? R. affirmativè, proin valent etiam inita
 sub conditione, modò ea sit possibilis & hone-
 sta. Communis, & patet ex dictis *ad tit. 35.*
de

de Pactis in lib. I. atque patebit ex dicendis tit. *V. infra.* Nec refert, an conditio sit necessaria vel contingens, de præfenti, præterito, vel futuro; si tamen sit de futuro contingenti, v. g. si pater tuus consentiet, suspenditur obligatio sponsalitia usque ad eventum conditionis; hoc autem secuto, & sic purificata conditione, modum sine novo consensu oritur obligatio. per §. 6. *Inj. de V. O.* Si verò adjiciatur *modus*, seu gravamen imponatur uni vel utrique contrahentium, non suspenditur obligatio sponsalitia, ac insuper specialis obligatio inducitur ad præstandum gravamen, seu ad implendum modum, ut si contrahas Sponsalia cum Bertha, *ut tibi officium impetret*; nam modus exprimitur per particulam *ut*, conditio autem per particulam *si*. Dixi, *modo ea sit possibilis & honesta*; nam si sit *impossibilis*, ut si dicas, *contraho tecum, si digitò celum tetigeris*, vel *turpis*, ut si dicas, *contraho tecum, si patrem tuum occideris*, vitiantur Sponsalia, & non obligant, ut cum P. Wiestner *b. n. 30.* & aliis contra plurimos verius esse existimo, & declarabo *tit. V. cit.* non obstante, quòd Matrimonium sub conditione impossibili vel turpi contractum valeat, ac solum vitietur conditio, & habeatur pro non adjecta. *c. fin. de condit. appos.* quia hujus *capit.* dispositio, utpote exorbitans à Jure Communi & Naturali, ac præcisè in favorem Matrimonii facta, extendi non debet ad Sponsalia, quorum tantus in Jure favor nec est, atque Matrimonii. Cæterùm pro conditione impossibili haberi non debet, si personæ impedimentò, in quo dispensari potest & solet, labo-

ran-
 diff-
 tra-
 van-
 arr-
 ren-
 fec-
 ex-
 me-
 gn-
 fue-
 tri-
 ne-
 da-
 da-
 re-
 est-
 pl-
 l-
 ta-
 nu-
 tic-
 cis-
 fe-
 al-
 do-
 pa-
 C-
 ve-
 fit-
 tu-

rantes ita contrahant, *contraho tecum, si Papa dispensaverit.* Sanch. Palao, Gobat &c. contra gravissimos Canonistas, Host. Panorm. Navar. &c.

Dubitabis, an Sponsalibus rectè apponatur **9**
arrha, seu res quædam à sponsis, vel eorum parentibus, post contractum sponsalium data in securitatem futuri Matrimonii? *¶* omnino. Patet ex *l. 3. & 5. C. h. t.* secutò autem postea Matrimonio redit arrha ad dantem ad exemplum Pignoris, quia per modum pignoris datur: vi consuetudinis tamen manet accipienti. Si verò Matrimonium non sequatur, tunc interest, an propter neutrius culpam non sequatur, & tunc restituenda est danti, an propter unius culpam, & tunc, si datus commisit culpam, perdit arrham, si accipiens, restituere debet duplicatam, vel, si ita conventum est, in quadruplo, h. e. præter arrham simul triplum, v. g. si accepit 50. florenos, reddit 200. *l. 3. & 5. cit.* Differt arrha à *Sponsalitia largitate* (quæ etiam dicitur *joculum, donatio ante nuptias, vel Mundus muliebris*) quòd hæc donatio non fiat in pignus futuri Matrimonii, sed præcisè in signum amoris: manetque accipienti, si sequatur Matrimonium: si hoc non sequatur sine alicujus culpa, restitui debet donanti: si ex culpa donantis, res donata manet accipienti: si ex culpa accipientis, redit ad donantem. *l. 12. 15. 16. C. de donat. ante nupt.*

Hærebis, an quoque *pæna*, à resiliente sol- **10**
venda, adjici possit Sponsalibus? *¶* cum distinctione. Si adjiceretur sub pacto, ut solvatur pæna ab eo, qui justè resilit, seu justam resi-

Pars II.

R

liendi

liendi à Sponsalibus causam habet, invalidè rejiceretur, ut plerique conspirant propter textum in *c. Gemma. 29. h. t.* Si autem conventum fuerit ut solvatur ab illo, qui injustè resilit, probabiliùs rectè apponitur pœna, & valet pactum, docet Laym. Haun. Gobat, Glettle &c. contra Covar. Sanch. Gonzal. Zœf. P. Kugler, & plurimos Civilistas. Probatur I. à paritate cum reliquis contractibus, quibus juxta plerosque rectè apponitur pœna conventionalis ab injustè resiliendo solvenda. 2. Ex paritate cum arrha quadruplicata, quæ juxta omnes quoad triplum habet rationem pœnæ, & tamen adjici per conventionem potest contra injustè resilientem. 3. Ex eo, quod talis pœna serviat ad impediendum peccatum in seipso recessûs à Sponsalibus, quæ Sponsi tenentur exequi Jure Naturali & Positivo, nisi ambo distinde vere velint mutuo consensu.

Objic. I. Leges illimitatè vetant sponsalibus imponi pœnam conventionalem, ut colligitur ex *c. 5. C. h. t. & c. Gemma. cit.* ergo nec injustè resiliens ad illam obligari potest. 2. Matrimonium debent esse liberrima: sed libertati præjudicat pœna conventionalis: ergo. R. ad I. Leges Civiles in hac materia Sponsalium, quæ sunt fori Ecclesiastici, non sunt curandæ: deinde, licet simpliciter non faciant distinctionem inter justè & injustè resilientem, reipsa tamen videntur intelligendæ esse de Sponsalibus, à quibus justè & licitè resiliari potest. In *c. Gemma cit.* satis id clarum est quia loquitur de casu, quo cum puella nondum septenni invalidè sunt inita Sponsalia, aut, licet antea fuissent inita, tamen adveniente pubertate ja-

resiliendi locum habuisset: ergo ibi reprobat
 pœna solùm pro casu, quo justè resiliens eam sol-
 vere deberet. Ad 2. *dist. ma.* debent esse liberri-
 ma à metu injusto. *C. ma. justo. N. ma.* metus pœ-
 næ, quam injustè resiliens debet solvere, justissi-
 mus est. Imò hic metus non obest libertati ad
 Matrimonium, quia sponte contrahens sponsalia
 sub pœna conventionali sibi ipsi jam anteceden-
 ter ademit moralem libertatem, seu jus resilien-
 di sine justa causa.

Dico 6. Contrahere Sponsalia possunt om- **II**
 nes, impedimentò carentes. 2. Etiam per pro-
 curatorem, vel proxenetam, *Unterhändler.* 3. Imò
 & parentes pro liberis, præsentibus & tacentibus,
 etiam sine mandato, vel alio signo sui consensûs
 dato à liberis. Pars 1. est indubitata ex Jure Na-
 turali & Positivo, libertatem omnibus indulgen-
 te ad Matrimonium, per quod propagatur genus
 humanum. Quin etiam cum impedimento diri-
 mente, ut est consanguinitas &c. vel impedi-
 ente, ut est votum simplex castitatis, contrahi pos-
 sunt Sponsalia, non quidem absolutè, sed con-
 ditionatè, si *Papa dispensaverit*, & impedimentum
 fuerit sublatum. Pars 2. patet ex *c. fin. de procu-
 rat. in 6. & c. 68. de R. J. in 6.* ibi: *potest quis
 per alium, quod potest facere per seipsum.* Necessè
 tamen est, ut procurator habeat mandatum spe-
 ciale ad contrahendum cum persona determinata,
 idque exequatur per se ipsum, & ut mandatum nec
 tacitè nec expressè sit revocatum, dum actu con-
 trahit loco Principalis. *c. fin. cit.* Pars 3. liquet ex
c. m. §. porro. de despons. impub. in 6.

Objic. 1. In aliis negotiis procurator vali-

dè procedit, licèt mandatum sit revocatum, modò
 revocatio nondum sit intimata procuratori. *l. 1. ff. mand. Clem. un. de renunt.* ergo etiam in nego-
 tio Sponsalium, quod tamen nos videmur negare.
 2. Nemo potest stipulari alteri, ut habet commu-
 nis regula, seu alterum obligare alteri: ergo ne-
 que parentes obligare liberos præsentis & tace-
 tes ad Matrimonium cum aliis contrahendum.
 Sponsalia requirunt verum & proprium seu per-
 sonalem consensum. *can. 2. caus. 27. q. 2. l. 4. ff. h. t.* sed silentium & taciturnitas liberorum
 est proprius, & verus, sed solùm præsumptus con-
 sensus, & à parentibus positus; *qui enim tacet
 non fatetur. c. 44. de R. J. in 6.* Et quamvis, *qui
 tacet, consentire videatur*, ut ait *c. 43. eod.*
 tamen non procedit, quando agitur de præjudi-
 cio, vel de obligatione imponenda. 4. Si pa-
 rentes nomine liberorum tacentium validè con-
 trahunt Sponsalia, etiam tutor pro pupillo con-
 trahet validè, imò & frater pro sorore tacente, ut
 est casus in *c. 1. de Matrim. contracto contr. in-
 terd. Eccles.* Sed utrumque communiter negatur
 à DD. ergo. & ad *I. N. cons.* propter expressum
 textum *c. fin. cit.* & quia in aliis negotiis Jus Ho-
 manum supplere potest voluntatem contrahentis,
 non verò in Sponsalibus, ad Matrimonium, quod
 exigit individuum vitæ societatem, obligantibus.
 Ad 2. In Sponsalibus, quæ parentes contrahunt
 pro liberis tacentibus, datur specialis exceptio
 in *c. un. cit.* Ad 3. Pro hoc casu secundùm
 dicta sufficit consensus ex taciturnitate præsumptus.
 Interim tamen, si liberi revera non consensu-
 rent, adeoque foret consensus *merè præsumptus*,
 vcrj

verè non existens, is non sufficeret re ipsa, licèt pro foro externo præsumeretur tamdiu, donec liberi probarent aliquo indicio, vel saltem juramentò, suum dissenfum. Ad 4. Negatur sequela, quia de tutore & fratre loco pupilli vel fororis præsentis & tacentis Sponsalia contrahente non existat Juris Positivi dispositio, bene tamen de parentibus, patre vel matre, quæ dispositio si abesset, etiam negarem valida contrahi Sponsalia ab his nomine liberorum, utpote quæ inducunt obligationem personalem ad statum tam difficilem, atque ideo proprium personalem ac naturalem consensum videntur requirere.

Quæres, an licitè, vel saltem validè, Sponsalia¹² contrahant liberi sine consensu parentum? Et an Catholicus cum Hæretica, aut vicissim? R. ad 1. Validè quidem contrahunt, ut habet communis Catholicorum contra Hæreticos ex clara decisione Trid. *s. 24. c. 1. de ref. Matrim.* ubi etiam Matrimonium sine consensu parentum in initum sustinetur; cùm electio statûs debeat esse liberrima, & independens ab aliena voluntate. Nec attendi in hac materia spiritali debet. *l. 7. §. 1. ff. h. t.* ad valorem requirens consensum parentum, in quorum potestate sunt liberi. Excipitur tamen casus, quo Matrimonium ipsum licitè non possent sine consensu parentum contrahere liberi; quia obligatio ad illicitum implicat. Regulariter tamen illicitè contrahunt sine consensu vel saltem consilio parentum; quia ex præcepto quarto Decalogi tenentur liberi revereri suos parentes, & iis obsequi, consequenter in re tam gravi eorum consensum vel consilium petere, imò,

nisi absque justa causa negent parentes confes-
sum, etiam eorum voluntatem sequi; probabili-
ter tamen solum venialiter peccant non sequen-
do, nisi praevideant gravem illorum Tristi-
tiam. Ad 2. Sponsalia Catholici cum Hære-
tica, vel vicissim Catholicæ cum Hæreticæ, ordina-
riè non solum illicita sunt graviter, sed etiam
valida. Azor, Sanch. Sporer, Gobat. *tr. 9. n. 2. 1.*
Ratio est, quia tale Matrimonium ordinariè
graviter illicitum, ut videbimus infra *n. 44.* ergo
si Sponsalia valerent, deberent ligare ad illicitum
quod repugnat. *c. fin. de Pact. & c. 18. de Jur.*
jur. Valere tamen possent ut conditionata, si
mirum inirentur sub expressa vel tacita conditio-
ne hac, *si pars hæretica se converterit ad fidem Ca-*
tholicam ante contractum Matrimoniale.

- 13 Dico 7. Sponsalia producuut obligationem
Justitiæ, gravem per se, ad contrahendum suo tem-
pore Matrimonium cum persona, cui promissum
est. *can. 27. 47. 50. caus. 27. q. 2. c. 10. & c. h. t.*
quia sunt contractus onerosus ac reciproci, &
quidem circa materiam gravem. Quia vero
sponsi nihil aliud sibi solent promittere, quam Ma-
rimonium, ideo, si fornicantur cum aliis, pro-
babilius non fiunt rei quasi-adulterii, neq; in Con-
fessione necessariò aperienda est circumstantia
sponsalium cum alia persona jam initorum. *Objic.*
Alii desponsata renuntiare conditioni, & nubere
alii non prohibentur, ait l. 1. C. h. t. ergo saltem
fœminis desponsatis licitum est à Sponsalibus re-
cedere, ac alteri nubere. R. Jus Civile in mat-
ria sponsalium non debet attendi, sed Jus Canon-
icum, & Naturale; quia referuntur & sunt via ad

De Sponsalibus, & Matrimonio. 263

Matrimonium, quod, utpote in nova Lege Sacramentum, est aliquid spirituale. Dein Jus Civile non intendit tollere obligationem naturalem omni contractui oneroso communem, sed solum pro foro externo recedentes à Sponsalibus absolvit à pœna.

Quæres, quando implenda sint Sponsalia per 14 contractum Matrimoniale? R. cum distinctione: si tempus aliquod seu dies executioni sit præfixa, statim sunt implenda adveniente die, nisi justa causa indulgeat moram. Si verò certum tempus non est præfixum, quamprimum alterutra pars exigit, & justa causa non impedit. Plerique omnes *ex c. 10. h. t. l. 23. ff. de O. & A. l. 41. ff. de V. O.* Probabilius tamen, si dies non est præfixa, non stringit obligatio exequendi, quamdiu neutra pars exigit impletionem, licet commodè Matrimonium posset contrahi. Sanch. Diana, P. Kugler *de Sponsal. p. 2. n. 6.* contra Pont. Palao, Reiffenstuel *h. à n. 143.* Probatur tum *ex l. 10. C. de Pignor.* ubi datur hæc generalis regula: *debitores præsentis prius denuntiationibus conveniendi sunt,* seu prius interpellandus est debitor ad faciendum, ad quod se obligavit: tum ex præsumpto in dilationem consensu, quem indicat silentium sponsi vel sponsæ. Si tamen compars esset in periculo incontinentiæ, aut ex verecundia vel metu reverentiali non auderet petere executionem seu impletionem Sponsalium, per accidens urgeret obligatio statim implendi, licet expressè non peteretur impletio. *Objic. l. 41. tit. & in l. 14. ff. de R. J.* sic habetur: *in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsentis die debetur:* ergo prima op-

oportunitate impleri debent Sponsalia, licet compars non petat. Ferè sicut votum, cui dies non est præfixa, statim & prima occasione impleri debet. R. Debetur quidem præsentì die, seu jam datur obligatio implendi, sed non pro præsentì die, seu statim implendi comparte non urgente. Cum voto non est paritas, quia ejus impletionem DEUS nunquam expressè solet exigere, & ideo censetur exigere statim pro prima occasione.

¶ Sed quid Juris, si sponsus vel sponsa convento tempore, vel ad instantiam comparsis, abque justa causa renuat implere sponsalia contrahendo Matrimonium, vel huic ponat impedimentum? R. rursus cum distinctione. Si pars altera adeat Judicem, qui debet esse Ecclesiasticus, & petat reuentem compelli ad executionem Sponsalium, vel ad satisfactionem aliam pro injuria, aut damno illato, aut pro cessione juris, jam quæsiti, refusis etiam expensis litis, potest & tenetur Judex, si prævia monitio non sufficiat, illum compellere ad inveniendum Matrimonium per competentia Juris media, v. g. per incarcerationem, comminationem censurarum, vel per actualem excommunicationem; si autem majoris mali aut infausti Matrimonii periculum hæc dissuadeat, vel pars altera velit esse contenta satisfactione pecuniaria, ad hanc secundum æquitatem & circumstantias condemnare Reum. Communis apud P. Kugler p. 1. q. 5. n. 70. & Gobat tr. 10. cas. 4. & 6. desumpta ex c. 2. 10. 17. h. t. c. 1. & 3. de Pact. c. fin. de Injur, Trid. s. 25. c. 3. de ref. suffragante Praxi. Si verò non adeat Judicem, renuens tenetur nihilominus in conscientia ad

implenda Sponsalia, vel ad æquam satisfactionem pecuniariam, prout petierit Pars contempta vel repudiata; sic enim exigit Jus Naturale, & Justitia Commutativa.

Dico 8. Alter effectus, quem produciunt Spon- 16
salia validè & absolutè contracta, est impedimen-
tum publicæ honestatis, vi cujus validum contra-
hi Matrimonium cum certis consanguineis sponsi
vel sponsæ deinceps non potest. *can. 11. 14. 15.*
&c. caus. 27. q. 2. c. 4. 8. x. c. un. h. t. in 6. c. 4. de
despons. impub. & Trid. s. 24. c. 3. de ref. Matr.
Hæc igitur *Justitia* seu *Impedimentum publicæ ho-*
nestatis est quædam quasi affinitas ex inchoatione
Matrimonii per conjunctionem non corporum
(ut fit in vera affinitate) sed animorum orta, &
conjugio cum ipsorum consanguineis obstans;
quia, sicut inhonestum est jungi Matrimonio cum
consanguinea ejus, cui ipse erat priùs conjunctus
corpore per copulam carnalem, & fructus verè
affinis, ita inhonestum quoque visum est Pontifi-
cibus jungi Matrimonio cum consanguinea ejus.
cui quis animò per promissionem Matrimonii priùs
erat conjunctus. Quæ conjunctio cum arctior sit
ex Sponsalibus de præsentì, seu ex Matrimonio
Rato, etiam ex hoc inducitur impedimentum pu-
blicæ honestatis, ut notant comunissimè DD. ex-
tendendo dictos canones, de quo infra *s. 4.* Hic
autem agimus de eo, quod oritur ex Sponsalibus
de futuro, de quo Dixi I. *validè contracta*, quam-
vis enim de Jure Antiquo *c. un. cit. &c.* publica
honestas etiam orta fuerit ex Sponsalibus invali-
dis, modò non fuerint invalida propter defectum
consensùs; Trid. tamen illam oriri noluit ex

Sponsalibus de futuro (de ea enim, quæ oritur ex Sponsalibus de præfenti, nihil immutavit) *quæcunque* ratione invalidis. Dixi 2. *absolutè*; si enim conditionatè sunt inita Sponsalia, non oritur hoc impedimentum ante eventum conditionis, bene tamen postea. *d. c. un. §. ille verò*. Dixi 3. *Validum contrahi Matrimonium &c.* adeoque hoc impedimentum est *dirimens*, ut vocatur. Dixi 4. *deinceps*; nam hoc impedimentum est perpetuum, & non tollitur, licet sponsalia dissolvantur, etiam mutuo consensu. per *can. 11. & 14. cit. c. 5. de despons. Impub. & declarat. Cardd.* de anno 1658. approbatam ab Alex. VII. qui teste Gob. & Fagn. iussit hanc doctrinam non ampliùs revocari in dubium. Dixi 5. *cum certis consanguineis*, & quidem hodie post Trid. *lo. cit.* solum in primo gradu, ut adeò sponsus solum cum matre, sorore, & filia suæ sponsæ Matrimonium contrahere nequeat. Quia verò Trid. loquitur solum de impedimento publicæ honestatis orto ex Sponsalibus de futuro, DD. passim inferunt, illud, quod oritur ex Sponsalibus de præfenti, hodièdum adhuc usque ad quartum gradum dirimere Matrimonium cum consanguineis sponsæ.

Objic. I. Impedimentum publicæ honestatis fundatur in mutuo consensu Sponsalia contrahentium: ergo mutuo consensu, quo dissolvuntur Sponsalia, sublato tollitur quoque ipsum. *arg. c. 1. & l. 35. ff. de R. J.* per quas enim causas aliquid fit, per easdem & dissolvitur. 2. Siquis priùs cum Bertha contraxisset Sponsalia de futuro, ac postea cum Caja illius sorore Sponsalia de præfenti, non posset ampliùs contrahere

Ma-

De Sponsalibus, & Matrimonio. 267

Matrimonium cum Bertha, si ex Sponsalibus de presenti, non ob consensûs defectum invalidis, oritur impedimentum publicæ honestatis, ut nos diximus: sed hoc est falsum: ergo. R. ad 1. Fundatur in mutuo consensu per accidens & ex dispositione Ecclesiæ, non per se & ex natura rei: vel fundatur *in fieri*, at non *in conservari*, in mutuo consensu. Ad 2. *N. ma.* quia per Sponsalia etiam de presenti invalidè inita non tollitur valor priorum Sponsalium de futuro: neque impedimentum publicæ honestatis agit retro (sicut retro agit affinitas) h. e. non dirimit Sponsalia jam priùs inita, sed solum ineunda, ut habet textus in *d. c. un. ad impediendum vel dirimendum sequentia Sponsalia, vel Matrimonia, non autem ad præcedentia dissolvendum.*

Dico 9. Sponsalia semel validè contracta iterum dissolvi possunt variis modis, qui ad duas classes referuntur. *Prima* est, si ipso Jure, & ex utraque parte dissolvantur, uti contingit 1. per mutuum consensum, vel potiùs dissensum, licet Sponsalibus accessisset juramentum, aut fornicatio. 2. Per dissensum unius pubertatem adepti, si impubes contraxit: de quo *tit. seq.* 3. Per impedimentum Matrimonii superveniens, sive illud sit *dirimens*, quo stante Matrimonium validè non potest contrahi, uti est Affinitas, Professio Religiosa, susceptio Ordinis Sacri &c. sive *impediens*, quo stante solum illicitè contrahitur Matrimonium, uti est votum Religionis ingrediendæ; an verò per actuale Matrimonium cum alia penitus solvantur sponsalia priora, item an per sponsalia posteriora, quibus accessit copula, & an per votum simplex castitatis,

uis, dicemus ad *tit. de Sponsa duorum*, & ad *tit. Qui Clerici vel vov.* Cæterum qui culpabiliter posuit impedimentum executioni Sponsalium, in quo dispensari solet, tenetur suis sumptibus regulariter dispensationem petere, si Pars altera exigat. 4. Per lapsum temporis, quod est præfixum obligationi finiendæ; quia *contractus ex conventionem legem accipere dignoscuntur. c. 85. de R. J. in 6.* Si tamen ex causâ unius tantum, vel ex mora etiam inculpabili unius non secutum est præfixo tempore Matrimonium, solvuntur sponsalia solum ex parte unius, nempe culpam vel moram non committentis. *c. 22. h. t.* ubi solum ille dicitur liberari, penes quem non stetit, quin ad statutum terminum Matrimonium consummaverit, h. e. contraxerit. Dixi, quod est præfixum finiendæ obligationi; si enim certum tempus sit præfixum obligationi implendæ, seu ulterius non differendæ, ac per modum termini, à quo incipiat obligatio in actu secundo, v.g. si sponsi sibi promitterent Matrimonium intra annum, vel sequenti Paschate contrahendum, elapso hoc termino non finiretur obligatio, ut habet communis ex *c. 6. de dolo.* quia obligatio, quæ statuto tempore impleta non est, non cessat, ut si hoc anno solvisti annuos census, non liberaris ab obligatione solvendi deinceps.

18 Altera classis est, si dissolvantur Sponsalia non ipso jure, sed per rescissionem, & recessum, vel liberam voluntatem unius, cui datur justa causa resiliendi, licet posset non resilire, & altera Pars maneat obligata, quamdiu innocens non actu resilierit. Sic solvuntur vel solvi possunt Sponsalia

1. propter dolum accidentalem antecedentem
unius

unius in contractu sponsalicio commissum. 2. Propter votum simplex castitatis, cœlibatûs, vel SS. Ordinum, post sponsalia ab altera Parte editum. 3. Propter sponsalia licet invalidè ab altera Parte contracta cum alia persona. 4. Propter ingressum in Novitiatum Religiosi Ordinis: quo casu probabiliùs non quidem liberatur ingressus, sed solùm remanens in sæculo; quamvis enim licet ingressus sit Novitiatum, censetur tamen renuntiâsse sponsalibus, quam proin renuntiationem acceptare potest, si velit, remanens in sæculo, & alteri nubere: quòd autem ingressus non liberetur ante Professionem, indè colligitur, quia nec ex natura rei nec ex dispositione Juris hæc liberatio probatur. 5. Propter discessum unius ex sponsis, inscia vel invita altera Parte, in alienas terras animò mutandi domicilium, vel si spes non sit eum brevè rediturum: propter absentiam vel dilationem executionis sponsalium nimis diurnam. text. & DD. *inc. 5. h. t.* Interim tamen requirendus foret absens, de cujus animo domicilium mutandi, vel brevè non revertendi, non satis constat, per litteras, ut redeat & Sponsalia impleat, & tunc, si requisitus implere recusset, vel si præsens ad implendum requisitus tergiversetur & moras nectat, integrum erit resilire, & alteri nubere. 6. Propter fornicationem unius, Sponsalia subsequenter. *c. 25. de Jurejur.* quia *frangenti fidem fides frangatur eidem*, ut habet axioma. Idem est de fornicatione spiritali, seu de lapsu unius in hæresim. per *c. 5. de divort.* 7. Propter fornicationem sponsæ, etiam Sponsalia præcedentem, à sponso tamen ignoratam,

pe-

postea verò cogitam; quia in Jure paria sunt alii
 quid ignoranter præcedere, & supervenire. per
c. 4. de Except. & l. 77. ff. de contr. empt. quod
 tamen (saltem pro foro externo) juxta commu-
 nem non procedit in casu, quo sponsus ante
 sponsalia inita fornicatus est cum alia; eò quòd
 sit dispar ratio, & sponsus fornicatus in æstima-
 tione morali non censeatur reddi tam vilis, sicut
 sponsa fornicata, neque tam probrosum ac diffi-
 cile sit sponsæ, si ducat virum corruptum (saltem
 nisi sæpius sit fornicatus, vel prolem jam habeat)
 quàm sponso, si ducat sponsam ab alio corruptam.
 Si verò utraque Pars post jam inita Sponsalia
 fornicatur cum aliis, valde discrepant DD. quo-
 rum aliqui facultatem resiliendi tribuunt utrique,
 quia utraque violavit datam fidem, alii autem
 neutri, quia paria delicta mutua compensatio-
 ne tolluntur. *l. 10. ff. de compensat. c. 6. de ad-
 ult.* Alii demum & fortè probabiliùs indulgent
 licentiam resiliendi sponso non verò sponsæ, eò
 quòd duplex causa resiliendi reperitur in forni-
 catione, Sponsalibus superveniente, scilicet vio-
 latio fidei, quæ in hoc casu datur ex utraque
 Parte, & sic neutra alteri quidquam objicere po-
 test, vel propterea resilire, ac insuper specialis
 turpitudò in personam fornicantem redundans;
 sed hæc est major in sponsa, quàm in sponso, ut
 insinuatam jam est.

- 19 8. Denique propter quamcunque notabilem
 mutationem, physicam vel moralem, uni ex spon-
 sis supervenientem, quæ nimirum sit tanta, ut
 si fuisset prævisa, Sponsalia non fuissent contra-
 cta. per *c. 25. cit.* quia hæc censentur haberi
 sem-

semper hanc imbitam conditionem, nisi notabilis mutatio intervenerit: si res in eodem statu permanferint. Talis mutatio foret, si alterutra Pars incideret in lepram, paralyfim, luem Gallicam, perpetuam oris graveolentiam, vel in alium morbum difficulter curabilem: si amitteret oculum, nafum, pedem, manum &c. si sponsa notabiliter fieret deformior in facie: si sponsus evaderet moribus asper & crudus, ebriofus, prodigus, aleator, vagabundus: si alteruter committeret crimen grande, ex quo oritur infamia Juris aut Facti: si incideret in magnam paupertatem, vel debita &c. si inter sponsorum parentes aut consanguineos oriantur graves lites, aut ex nuptiis orituræ prævideantur, nec spes fit reconciliationis. Duo tamen hic notare adhuc juvat. 1. Quòd non minùs resilire liceat, si talis circumstantia vel qualitas antecesserit Sponsalia, at tunc ignorata, sed primùm postmodum cognita, quæ, si cognita fuisset, sponsalia non fuissent contracta, quàm si supervenerit; quia paria sunt aliquid supervenire, & ignoranter præcedere: non esse, & non apparere, esse & apparere; *c. 4. § l. 77. cit.* cùm censeatur res fieri tunc, quando innotescit. 2. Quòd facultas resiliendi detur solùm personæ, quæ mutationem non est passa, non verò alteri, penes quam secuta est mutatio; si proin non mutata velit adhuc Matrimonium contrahere cum mutata, potest, & mutata tenetur contrahere cum illa. Et hinc sponsus, cui supervenerunt notabiles divitiæ, vel nobilitas, non potest resilire, nec sponsa, cui parentes minitantur exheredationem usque ad legitimam, si du-

cat

cat Titium pauperem, si prius scivit esse te-
lem.

20 *Objic.* 1. Sponsalia non claudicant, sed essen-
tialiter sunt mutua, ut *n. 6.* docuimus: ergo non
possunt dissolvi ex una tantum Parte. 2. Si do-
lus accidentalis in contractu sponsalicio commi-
sus dat causam resiliendi decepto, tunc contra-
here volens sponsalia tenetur manifestare suum
defectum occultum, propter quem non contra-
heret secum altera Pars, si illum sciret: sed hoc
est nimis difficile, & contra praxim quotidianam
ergo. 3. Sponsus ante inita Sponsalia fornicat-
us cum alia merito suspectus est de non servan-
da fide thori in subsequuto Matrimonio: ergo
etiam sponsa iustam resiliendi causam habet pro-
pter fornicationem sponsi sponsalia antegressam
& postea primum cognitam. 4. In *c. 2 §. cit.* sic dicitur:
*siquis juraverit, se ducturum aliquam in uxorem, non potest opponere fornicationem preceden-
tem, sed subsequentem:* ergo neque sponsus repu-
diare potest sponsam propter fornicationem,
sponsalia antegressam, ac postea detectam. 5. Si
uterque conjunx committat adulterium, neuter
potest instituere divortium. *c. 6. de divort.* ergo
etiam, si uterque sponsus post Sponsalia fornicat-
etur, neuter, adeoque nec sponsus potest resili-
re. 6. Si fornicatio post sponsalia est sufficiens
causa innocenti ad resiliendum, etiam erunt occasio-
la & tactus impudici admissi vel exerciti cum alia
persona: sed hoc videtur falsum.

R. ad 1. *dist. ant.* non claudicant initio, dum
fiunt. *C. ant.* in conservari. *N. ant.* & *comp.*
Ad 2. *dist. ma.* tenetur manifestare suum de-
fectum

fectum occultum, qui foret alteri noxius, vel Matrimonium redderet notabiliter difficilius, uti est lepra, morbus Gallicus, infamia, imprægnatio ab alio &c. vel deberet à contractu abstinere. *Conc. ma.* defectum, qui notabile damnum vel molestiam alteri Parti non allaturus creditur, præsertim si sine probro suo manifestare non potest. *N. ma.* Sic fœmina non tenetur prodere suam fornicationem cum alio habitam sine imprægnatione, paupertatem, leves defectus corporis, vel animi &c. partim quia sic fert usus, in tacita hominum conventionem fundatus, nec insertur per hoc alteri Parti injuria, cum eidem simile jus competat non manifestandi suos defectus, vel, si infamia metuatur, etiam celandi, sine mendacio tamen; partim quia Pars decepta sibi imputare debet, quod non fuerit accuratior. Ad 3. *N. ant.* saltem si non frequenter sit fornicatus. Ad 4. Ille textus intelligendus est, de fornicatione præcedente, quam sponsus jam scivit tempore Sponsalium, ut notat Glossa *v. præcedentem.* Ad 5. Inter utrumque conjugem adulterantem, & inter utrumque sponsum fornicantem, est quidem paritas in eo, quod utrobique neutra Pars possit agere ad divortium, vel ad rescissionem, ratione violatæ fidei, quia utraque Pars violavit; disparitas tamen est in eo, quod conjugium non sit rescindibile, sponsalia verò sint rescindibilia; & ideo non malè permittitur rescissio sponsalium sponso propter aliam causam, nempe ob majorem turpitudinem, quæ sponsæ fornicanti, quàm sponso fornicanti, inuritur. Ad 6. *dist. ma.* cum communi contra Palao & P. Schmier

Pars II.

S

eniam

etiam oscula & tactus impudici erunt causa re-
filiendi respectu sponsi contra sponsam talia ad-
mittentem. *C. ma.* Respectu sponsæ contra spon-
sum saltem, si non frequenter talia exerceat, ut
merito reddatur suspectus de violanda suo tem-
pore fide conjugali. *N. ma.* Ratio disparitatis est
iterum; quia tantum dedecus & vilitas non re-
dundat in sponsum ex hujusmodi actibus, quan-
tum in sponsam.

- 21 Quæres, an sponsi propria auctoritate possint
resilire à Sponsalibus, si subsit aliqua causa ex præ-
dictis? Et quomodo constare debeat de causa?
R. ad 1. Si Sponsalia sint clàm contracta, & causa
dissolvendi sit occulta: item si Sponsalia sint quæ-
dam publicè contracta, causa tamen recedendi
sit pariter publica & notoria, non opus est auctori-
tate Judicis Ecclesiastici; quia ex nullo Jure (sal-
tem Communi) id reperitur cautum, & nullum ex
tali dissolutione oritur scandalum. Idem est, si
mutuo consensu velint sponsi recedere à Spon-
salibus. Interim tamen in quibusdam Diœcesibus,
uti in Constantiensi & Frisingensi, prohibitum est
dissolvere Sponsalia publicè inita, vel postmo-
dum publicata, sine prævia cognitione Judicis
Ecclesiastici de causa. Si verò causa resiliendi sit
dubia, debet accedere auctoritas Judicis Ecclesia-
stici; quia vi contractus sponsalitiæ quilibet spon-
sus est in possessione juris acquisiti: in dubio au-
tem nemini licet propria auctoritate alterum de-
turbare de sua possessione juris sui. *R. ad 2.* Re-
quiritur plena probatio, saltem pro foro externo,
pro quo regulariter toties necessaria est plena pro-
batio, quoties agitur de præjudicio tertii. *c. 23.*
de

De Sponsalibus, & Matrimonio. 275

de testib. l. 9. C. eod. Excipitur tamen casus, quo causa resiliendi est impedimentum Matrimonii, vel dirimens, ut affinitas &c. vel impediens, uti votum castitatis Sponsalia antecedens &c. tunc enim sufficit semiplena probatio. *c. 22. eod. c. 12. h. t.* quia agitur de periculo animæ, & de vitando peccato.

Objicies I. Ex can. 1. caus. 33. q. 2. c. 12. de spons. impub. c. 3. de divort. eruitur, quod requiratur auctoritas Ecclesiæ ad dissolvenda sponsalia: ergo. 2. Ad dissolvendum Matrimonium non sufficit unus testis, deponens de impedimento dirimente. *c. 47. de testib. c. 1. de consang. & affinit.* quamvis etiam agatur de vitando peccato: ergo nec sufficit unus testis ad dissolvenda Sponsalia, licet pro causa allegetur impedimentum Matrimonii dirimens. *R. ad I. N. ant.* quia allegata Jura non de Sponsalibus de futuro loquuntur, sed de Matrimonio jam contracto, quod ex natura sua est indissolubile. *Ad 2. N. Cons. & parit.* quia, quando impugnatur Matrimonium, impugnatur vinculum de se indissolubile, & simul jus alterius non modò quæsitum, sed jam actualiter etiam possessum: si autem agatur ad dissolvenda Sponsalia, multis modis dissolubilia, per quæ nondum est jus in re quæsitum, multò minùs possessum, aliter est discurrendum; quia sic evitari potest peccatum sine læsione juris realis jam possessi.

§. II.

De Matrimonio.

Matrimonium duobus modis accipi potest. 22

I. præcisè pro *contractu Civili*, quo inter vi-

S 2

rum

rum & mulierem mutua potestas traditur in ordine ad copulam conjugalem, per se aptam ad generationem proles, & ad vitæ communis consortium; cujusmodi fuit in Antiquo Testamento, & hodie inter Infideles, seu non-Christianos, atque definitur ex §. 1. *Inst. de patr. pot. & l. 1. ff. de ritu nupt.* quod sit *conjunctio maris & feminae, individuum vitæ consuetudinem continens, h. e. Contractus legitimus, quo mās & fœmina nullo Juris impediti mutuo sibi tradunt jus in corpora ad actum ex se aptos ad generationem proles, & ad individuum vitæ societatem se obligant.* 2. Prout iste contractus *Sacramentum* est, seu ad rationem Sacramenti à Christo elevatus (ut constanter docuit Ecclesia, & definitum in Florentino ac Tridentino Concilio) probabiliter per illa verba *Matth. 19. quod Deus conjunxit, homo non separet*, nimirum propter significationem conjunctionis Christi cum Ecclesia, quam Matrimonium Christianorum significat juxta illud *Eph. 5. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico, in Christo & Ecclesia.* Atque in hoc sensu acceptum Matrimonium petitur paulò allatam definitionem posteriorem magis accuratam, adjectis tamen his verbis: *ex institutione Christi collativus gratia.* In utraque hac acceptione Matrimonium sumitur activè, formaliter, & in fieri, vocaturque etiam *Connubium*, ac subinde etiam *nuptia*: si autem sumatur pro actuali societate viri ac fœminæ, resultante ex prædicto contractu, seu pro statu permanente, accipitur passivè, objectivè, & in facto esse, vocaturque etiam *Conjugium*, vel *Consortium*. In nulla acceptione ad essentiam suam requirit actualem co-

pulam carnalem, seu concubitum. *can. 5. caus. 27. q. 2. nam nuptias non concubitus, sed consensus facit. l. 30. ff. de R. J.*

An verò Matrimonium contrahi possit sub conditione servandæ castitatis perpetuæ, quale probabiliter fuit inter B. Virginem & S. Josephum, vel sub pacto de nunquam petendo & reddendo debito conjugali, controversum est inter DD. Ego affirmativam defendi in *meo Candidato* ut probabiliorem, quia per contractum Matrimoniale videtur tradi posse solummodo jus remotum, & contrahi obligatio remota ad usum corporis seu ad actum conjugalem, vel in actu primo, sine jure proximo & obligatione proxima, atque actu secundo, scilicet sic contrahendo, *do tibi, & accepto jus corporis ad usum conjugalem, nolo autem usum corporis: vel sic: volo retinere jus, & me obligo ad copulam: sed copulam nolo.* Adde, quòd in nullo contractu usus rei sit de essentia contractûs. Accedit, quòd honestè possit intendi Matrimonium præcisè *ut Ratum. arg. c. 16. h. t.* Et nunquid valet Matrimonium, quod contrahitur cum animo ingrediendi Religionem ante consummationem? Omnino; id enim SS. Canones permittunt disertè: ergo jus proximum ad copulam non traditur, nec obligatio proxima ad illam contrahitur, sed solum remota: cur ergo dictus animus non posset in pactum deduci; cum pactum excluderet solàm consensum in copulam, quem etiam excludit dictus animus & propositum? Pariter controversum est, an Fideles possint contrahere Matrimonium validum præcisè in ratione

contractus, positivè exclusa ratione Sacramenti. Ego ibidem pariter affirmavi cum Scoto, Pontio Vasq. Gobat &c. contra valde communem; quia intentio faciendi, quod Christus instituit, in confectioe Sacramentorum omnino necessaria est juxta Conc. Florent. & Trid. *f. 7. can. 11. de Sacram. in genere.* nec sufficienter probatur, rationem Sacramenti à Christo inseparabiliter superadditam esse contractui Matrimoniali.

23 Porro *causa efficiens remota* Matrimonii est DEUS ut Auctor Naturæ, qui illud jam in Paradiso instituit tanquam medium, per quod naturali ratione propagaretur genus humanum: quod Sacramenti autem Christus. *Causa proxima* sunt contrahentes, qui quoque ejus, ut Sacramentum est, sunt *Ministri*, non Sacerdos assistens; qui illi ponunt materiam & formam: siquidem *materia remota* sunt corpora contrahentium, ad generationem prolis idonea; *proxima* verò mutua traditio & acceptatio juris in corpora, non realis, sed consensualis, seu ipse contractus: *forma* autem est consensus mutuus quæ expressus per signum sensibile, scilicet vel per verbum, ut sunt hæc, *ego te accipio in meam; ego te accipio in meum. c. 31. h. t.* vel per nutum, aut scripturam, vel per porrectionem manûs, aut acceptationem annuli &c. modò ex circumstantiis & intentione contrahentium significant traditionem mutuam juris in corpora. *Causa finalis* est procreatio prolis, & secundariò remedium concupiscentiæ. *Effectus* est conjunctio animorum ad mutua obsequia & officia conjugalia, ac perpetua societas vitæ, seu indissolubilitas.

tas, item, cùm hodie sit Sacramentum, gratia supernaturalis, tum sanctificans, quæ per se augetur in subjecto capaci, tum actuales, seu auxilia ad facilius perferenda Matrimonii onera.

Matrimonium primariò dividitur in Legitimum, Ratum, & Consummatum. *Legitimum* est, quod præcisè juxta leges Naturales & Civiles contrahitur, absque hoc, quòd ab Ecclesia ratum habeatur, aut Sacramentum sit, quale est apud non-Christianos. *Ratum*, quod inter Christianos ac Fideles juxta Leges Ecclesiasticas ritè contrahitur, atque ideo ratificationem Ecclesiæ, & rationem Sacramenti habet, cui tamen necdum accessit commixtio corporum, seu copula carnalis. *Consummatum* denique, cui talis copula accessit, eaque perfecta & talis, quæ per se sit apta ad generationem proles, licèt hæc per accidens, v. g. propter sterilitatem aut senium mulieris, non sequatur. Porro aliud Matrimonium dicitur *Solenne* aut *Civile*, in quo nimirum etiam ea concurrunt, quæ requirit Jus Civile, uti sunt pacta dotalia, consensus patris, publica sponsæ traductio in domum sponsi &c. Aliud *Insolenne* aut *Canonicum*, in quo solùm ea concurrunt, quæ à SS. Canonibus requiruntur, maximè præsentia Parochi & testium. Ad quod referri potest Matrimonium *Morgenaticum*, seu *ad Morgenaticam*, quod etiam vocatur *Matrimonium Conscientiæ*, & quandoque contrahitur à viris Illustribus ad evitandam fornicationem cum foemina inferioris conditionis occultè quidem, coram Parocho tamen & testibus, eo pacto, ut conjunx & liberi ex ea suscepti *Mor-*

gengebâ seu dono nuptiali, aut alia certa portio-
ne ad suam sustentationem necessariâ, sint con-
tenti, conditionem tamen & dignitatem Mariti
non participant, atque à cæteris bonis paternis
titulisque, & insignibus abstineant, scilicet in
favorem primæ uxoris & liberorum ex ea gen-
torum. Conjux, quæ sine solennitatibus Ju-
ris Civilis (vel ad Morgenaticam) ducitur, sibi
ceterè non *uxor*, sed *concubina* appellatur in Jure
can. 4. & 5. d. 34.

25 Dico 1. Consensus Matrimonialis debet esse
verus seu non fictus, voluntarius, mutuus, ver-
bis vel aliis signis, Sponsalia de præsentibus signi-
ficantibus, debite expressus. Patet ex dictis de
consensu Sponsalicio. Item debet esse liber ab
errore substantiali, & metu gravi injustè incusso,
ut patebit ex dicendis §. 4. item publicus, non
clandestinus, ut *tit. III.* ac absolutus, ut *tit. V.*
dicetur, atque positus à personis, nullo impedi-
mento dirimente laborantibus, cujusmodi impe-
dimenta varia explanabuntur in subsequenti-
bus usque ad *tit. XVI.*

26 Dico 2. Idem consensus debet esse person-
alis, h. e. ab ipsis personis contrahentibus po-
situs & expressus: proin probabiliùs non valet
Matrimonium, à parentibus contractum pro li-
beris præsentibus & tacentibus, nisi ad id sint
constitui. Ratio fundatur in arduitate ne-
gotii, quale est electio statûs perpetui, quæ
videtur exigere consensum personalem aliquo
determinato signo ab ipso contrahente expres-
sum: sed liberi tacendo præcisè non exprimunt
suum consensum aliquo signo certo ac determi-
nato;

nato; qui enim tacet, nec affirmat nec negat. *c. 44. de R. J. in 6.* seu nec consensum nec defensum indicat. Neque dispositio Juris, quod in *c. un. de despons. impub.* pro validis habet Sponsalia sine mandato à parentibus inita pro liberis presentibus & tacentibus, utpote exorbitans, extendenda est ad Matrimonium, præsertim cum sit longè dispar ratio in Matrimonio, quod est indissolubile; Sponsalia verò, licet valeant, multis adhuc modis dissolvi possunt: itaque præjudicium est longè minùs, si Sponsalia ex taciturnitate liberorum præsumantur rata, quàm si Matrimonium. Sic sentiunt Henriq. Sot. Pont. &c. contra Sanch. Perez, & communioem.

Quæres, an requiratur etiam consensus parentum, vel saltem patris? R. ad valorem Matrimonii non requiritur, ut est certa Catholicorum sententia ex *c. 12. de Regular. & Trid. s. 24. c. 1. de ref. Matrim. pr.* contra modernos Sectarios, qui, nisi simul constitutioni Caroli V. Imperatoris in Comitibus Augustanis 1548. *tit. vom Sacrament der Ehe s. 9.* sicut Ecclesiæ legibus, pertinaciter refragari velint, idem sentire deberent. Adde, quòd in iis, quæ ad Sacramenta spectant, patria potestas cesset. Ad licentiam tamen, & ex honestate consensus parentum, vel saltem consilium, ordinare requiritur; & hoc, non plus, probatur ex præcepto quarto Decalogi; aliàs enim etiam consensus Matris, & non Patris tantùm, ad valorem foret necessarius, quod nec Lutherani placet. Leges Civiles *pr. Inst. de nupt. c. l. 2. ff. de Ritu nupt.* quæ videntur obstare, sunt correctæ à Jure Canonico, cujus est statnere

impedimenta Matrimonii, utpote Sacramentum vel declarare. Adde, quòd Leges Civiles, fortè non pro irritis, sed solum pro illicitis habent Matrimonia sine consensu parentum contracta, cum & ipsæ velint libertati contrahentium esse consultum. *l. 21. ff. eod. & l. 14. C. de nupt.*

Porro sicut liberi absque justa causa in iuribus parentibus vel inficiis illicitè ineunt Matrimonia ita & parentes graviter peccant, si absque causa per suum dissensum impediant liberorum Matrimonia. per *c. fin. de Judic. in 6.* cum privent eos jure suo, quod habent à Natura ad electionem statûs. *c. 12. cit.* Neque in potestate Magistratûs sæcularis est pœnam statuere in liberos sine consensu vel præscitu parentum Matrimonia contrahentes in casu, quo parentes illicitè & sine justa causa se opponunt. Aliud est, si solum illos liberos plectant, qui temere & absque justa causa contrahunt Matrimonia sine consensu parentum, præsertim minùs convenientia suo statûs vel etiam indigna; quia Magistratus sæcularis sic potiùs urget executionem Juris Naturalis & SS. Canonum, quàm libertatem Matrimonii à divinis Juribus indultam auferat. Sic Jus Bavaricum *tit. 40. art. 9.* rectè & insigniter punit liberos, sine consensu vel consilio parentum convolantes ad Matrimonia, in hunc modum: filii liberi (mares quidem ante 30. fœminæ verò ante 25. ætatis annum) *sine præscitu & consensu parentum* contrahunt Matrimonium, cæteroquin honestum & statûi conveniens, parentes non tenentur in vivis dotem vel donationem propter nuptias, vel aliquid aliud ipsis dare, nisi velint
tales

tales tamen liberi succedunt parentibus ab intestato. 2. Si verò contrahunt Matrimonium vile, & suæ conditioni dispar, iterum parentes, si prius non impederunt ab honestis nuptiis, ipsis denegare possunt dotem, vel donationem propter nuptias, aliâque auxilia Matrimonialia; filius tamen, nisi parentes aliter disposuerint, succedit quidem ipsis ab intestato in sua portione aliâs competente: filia autem solùm in dimidia parte hæreditatis. 3. Si denique ita, nempe sine præscitu & consensu parentum, infra dictam ætatem, ab honestis nuptiis nunquam impediti, contrahunt Matrimonium non solùm dispar & inconueniens conditioni, sed etiam ignominiosum, cum persona inhonesta aut infami, omnino exhæredari à parentibus possunt; si autem non exhæredentur, perdunt hæreditatem parentum ab intestato usque ad dimidium legitimæ, nisi parentes aliud statuunt.

Dico 3. Idem consensus Matrimonialis debet 28
quoque esse simultaneus. 2. Sufficit tamen simultas moralis, si nempe ex intervallo etiam longiori sequatur consensus alterius partis, modo ille, qui prior consensit, interea non revocaverit suum consensum. Et hinc 3. valet Matrimonium debito modo initum per procuratorem, etiam in ratione Sacramenti. Priora duo membra constant ex paritate cum aliis contractibus, in quibus requiritur simultas consensuum, & sufficit moralis; cum nulla Lex vel Canon exigat coëxistentiam physicam, & *intervallum medium non vi-tiet obligationem. l. 1. §. qui præsens. ff. de V. O. l. 1. §. 2. ff. de contrah. empt.* Membrum 3. constat

stat ex praxi, & disertè habetur in *c. fin. de Procur. in 6.* modò procurator habeat mandatum speciale ad contrahendum cum determinata persona: idque per se ipsum exequatur (& quidem post Trid. coram Parocho & testibus, licet hæc solennitas non requiratur, quando datur mandatum) & modò mandatum ante actualem executionem non sit revocatum, etiam inscio procuratore. *c. fin. cit.* Cùm verò Matrimoniale contractum secundùm Leges validum Christus eleverit ad rationem Sacramenti. *c. 7. de Divort. Matrimonium* initum per procuratorem, vel internuntium, aut internuntiam, simul erit Sacramentum.

Objic. 1. In *l. 137. pr. ff. de V. O.* deciditur, ut contrahentes sibi continuò respondeant, ne tequem ad alia divertant: ergo requiritur simultas consensuum physica. 2. In aliis Sacramentis necessaria est physicè simultanea materiæ & formæ positio, neque per procuratorem, aut absenti, ministrari possunt: ergo idem dicendum de Matrimonio. 3. In Ministro Sacramenti debet adesse intentio actualis vel virtualis: sed ponens consensum in Matrimonium ante vel post longius intervallum non habet intentionem actualem vel virtualem (nam consensus est quasi intentio) sed præcisè habitualement & non revocatum, imò nullam habet, casu quo principalis illo tempore quo procurator loco ipsius contrahit, ebrius fortè est, vel dormit: ergo. 4. Parochus Matrimonii assistens intellecto consensu pronuntiat hæc verba, *ego vos in Matrimonium conjungo*: sed ista verba ad sui verificationem requirunt præ-

sentiam contrahentis, sicut in Baptismo pronomen te presentiam baptizandi: ergo, qui Matrimonium contrahit, debet esse presentis personaliter, & non per procuratorem. *R.* ad 1. Ibi est sermo de stipulatione strictè dicta, non de quocunque contractu generaliter. Ad 2. *N. Conf. & parit.* quia alia Sacramenta non sunt contractus, bene verò Matrimonium, & hinc istud solum regulari potest juxta naturam contractuum. Ad 3. *dist. min.* non habet intentionem actualem vel virtualem, vel etiam nullam, quando consensus ponit altera pars, vel procurator exequitur mandatum. *C. min.* Quando antè, vel post intervallum, posuit vel ponit consensus in Matrimonium, vel quando constituit procuratorem. *N. min.* In contractibus sufficit ex intervallo ponere vel posuisse consensus, aut constituisse procuratorem, licèt iste consensus, interim non revocatus, solum habitualiter & tacitè perseveret: imò perseverat virtualiter in mandato dato. Ad 4. Illa verba nec sunt forma Matrimonii, nec absolute & determinatè necessaria, quia possent eorum loco adhiberi nutus vel scriptura &c. dein verificantur, & habent hunc sensum, *ego vos, quorum unus procuratorio nemine comparet, conjungo in Matrimonium.* Sicut illa verba, quibus uti potest procurator mandatum exequens, *accipio te in meam,* verificantur, & habent hunc sensum, *ego nomine Titii te accipio in meam* vel, *contraho Matrimonium tecum:* alterius verò partis verba habent hunc sensum, *ego quoque tecum, tanquam procuratore Titii, contraho.*

§. III.

De Impedimentis Matrimonii in genere.

29 Regula quidem est, quòd omnes licetè ac validè possint contrahere Matrimonium, cum prohibitorium sit edictum de Matrimonio contrahendo, ut, quicumque non prohibetur per consequentiam admittatur. textus in c. 23. h. t. modò contrahere volentes sint mas & fœmina. Siquis hermaphroditus seu utriusque sexûs homo sit, mas & fœmina, debet contrahere juxta sexum in se prævalentem: si polleat utroque sexu æquali, & in utroque potens sit ad copulam, in ejus arbitrio est electio, facta tamen semel electione quoad sexum, illo constanter uti debet, & mutare nequit. Sanch. de Matr. l. 7. d. 106. n. 7. 8. Interim tamen aliqui prohibentur contrahere Matrimonium, nimirum laborantes aliquo impedimento. Sunt autem duplicis generis *impedimenta*, nimirum *impedientia* tantùm, & *dirimentia*. *Impedientia* dicuntur, quæ prohibent tantùm, & illicitum faciunt Matrimonium, non invalidum: *Dirimentia* autem, quæ & prohibent, & annullant, seu tam illicitum, si ejus habeatur notitia, quàm invalidum reddunt Matrimonium, nempe si contractum Matrimoniale antecedant; si enim ei superveniant, Matrimonium, utpote priùs validè contractum, non dissolvunt. De reliquo impedimentum impediens Matrimonii quoad *Sponsalia de futuro* evadit dirimens, h. e. ea facit nulla;

hoc

hoc ipso enim, quòd Matrimonium stante impedimento impediendo, v. g. voto simplici castitatis, vel promissione Matrimonii jam alteri factâ, illicitum sit, non potest induci obligatio, quæ induceretur, si sponsalia valerent, ad illud contrahendum. *c. fin. de pact.*

Dico I. Impedimenta impediencia Matrimo-³⁰ nium hodie sunt tantùm quatuor, hoc versu comprehensa, *Sacratum tempus, Vetitum, Sponsalia, Votum*: h. e. tempus Quadragesimæ & Adventûs: specialis Ecclesiæ prohibitio, quæ intelligitur per *vetitum*: sponsalia de futuro cum alia priùs inita: & votum simplex castitatis, Religionis ingredienda, non nubendi, faciunt Matrimonium illicitum. De Tempore Sacrato, & Vetito, agetur *tit. XVI.* de Sponsalibus *tit. IV.* de Voto *tit. VI.* Dixi, *hodie*, quippe olim erant duodecim, nempe dicta quatuor, dein *Catechismus*, seu quædam cognatio spiritualis imperfecta, orta ex instructione in fidei dogmatis Baptismum antecedente, ac fieri solita per interrogationes & responsiones baptizandi ante fores Ecclesiæ, & adhuc alia septem ex variis delictis, nempe incestu, raptu sponsæ alienæ, susceptu propriæ sobolis, occisione sacerdotis, occisione conjugis, pœnitentia solennis propter crimen indicta, & ex Matrimonio cum Moniali attentatò. Verùm *Catechismus* per Tridentinum *§. 24. c. 2. de ref. Matr. & Crimen* seu impedimenta impediencia Criminis, sive ex recitatis delictis orta, omnino omnia per universalem consuetudinem abrogata sunt, ut cum Navar. & Sanch. passim notant DD.

Dico

31 Dico 2. Impedimenta dirimentia hodie sunt septendecim, his versibus comprehensa:

*Error: Conditio: Votum: Cognatio: Crimen
Cultus disparitas: Vis: Ordo: Ligamen: H
onestas:*

Si sis affinis: si fortè coire nequibus:

Si Parochi, & duplicis desit praesentia testis:

Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto.

Ultima duo, in duobus ultimis versibus indicantur nimirum *Clandestinitatis & Raptus*, superadditis Tridentinum, Impedimentum *ætatis* comprehenditur in verbis, *si fortè coire nequibus*, quibus aliàs exprimitur impedimentum *Impotentia*. quia per verbum *Cognatio* denotatur triplex cognatio, Spiritus, Legalis, & Carnalis, triplex impedimentum insinuat. Si igitur hæc omnia cum reliquis accipias distinctè, prodibunt septendecim impedimenta Dirimentia. De impedimento *Ætatis* tractabit *tit. II.* *Clandestinitatis* *tit. III.* *Ligaminis* *tit. IV.* *Voti*, nempe solennis, uti & *Ordinis* *tit. VI.* *Criminis* *tit. VII.* *Coconditionis*, nempe *Servilis*, *tit. IX.* *triplicis Cognationis*, & *Affinitatis*, *tit. XI. XII. XIII. XIV.* *Impotentia* *tit. XV.* Cætera quinque, *Erroris*, *Vis* seu *Metus*, *Raptus*, *Disparis cultus*, & *Publicæ honestatis*, cum de iis specialis Titulus non extet, in *§. seq.* explicabimus.

32 Dico 3. Ex dictis impedimentis dirimentibus quinque sunt Juris Naturalis, videlicet *Error*, *Ætas*, *Impotentia*, *Ligamen*, & *Cognatio sanguinitas* in primo saltem gradu lineæ rectæ.

ut defendemus *tit. XIV.* Reliqua omnia à Jure Ecclesiastico, vel Scripto vel Consuetudinario, sunt introducta, ut tenet communis, atque ideo solum inter Christianos locum habent.

Dico 4. Impedimenta dirimentia pro Christianis statuere potest Papa 2. & solus, ita ut nec Episcopus pro sua Diocesi, nec Princeps Sæcularis Catholicus hanc habeat potestatem. 3. Quamvis consuetudo Canonica introducere hujusmodi impedimentum valeat. Pars 1. est de fide ex *Trid. s. 24. de Sacr. Matr. can. 3. & 4.* Ratio, quia Matrimonium ex institutione sua consistit in contractu valido: in potestate autem Legislativa Ecclesiæ, consequenter Papæ, est regulare contractum Matrimoniale, hoc vel illo modo initum approbare aut irritare, ad ejus valorem hoc vel illud requirere &c. sicut est in potestate Magistratûs humani alios contractus ita regulare: ergo. Pars 2. sumitur ex *c. 1. & 2. de transl. Episc.* ubi majores causæ (inter quas utique recensenda sunt, quæ ad Sacramenta, adeoque & ad Matrimonii valorem pertinent) reservatæ dicuntur Summo Pontifici, proin ab Episcoporum potestate sunt extractæ, & quia Matrimonium est Sacramentum & contractus sacer, à potestate quoque Principum sæcularium. *Trid. lo. cit. can. 12. c. 10. de Constit.* Id tamen concedo Principibus Catholicis, ut pro infidelibus seu non baptizatis statuere valeant impedimenta dirimentia Matrimonii, non minùs ac Principes Infideles pro suis subditis, utpote quod apud ipsos est contractus merè Civilis & politicus. Pars 3. ex *c. 1. & 3. de cognat. Spirit. & c. fin. de consuet.*

Pars II.

T

suet.

suet. in quo ultimo approbatur in vim legis omnis consuetudo rationabilis & legitime prescripta.

Objic. I. Christus pro materia Sacramenti Matrimonii instituit contractum, seu mutuum consensum jus in corpora sibi tradentium: sed Ecclesia nihil potest circa materiam Sacramentorum, eam immutando &c. ergo neque circa contractum Matrimoniale, illum reddendo invalidum per statutum impedimentum. 2. Videmus in praxi, quod Magistratus Sæculares, & Duces militum, quibusdam subditis prohibeant Matrimonium: ergo & illi statuere valent impedimentum Matrimonii, saltem impediens; & cum hoc modo exerceant jurisdictionem circa Matrimonium, non est ratio, cur Impedimentum dicimus statuere nequeant. R. ad I. Christus pro Matrimonii Sacramento instituit quidem contractum, & mutuum consensum, vel traditionem mutuum juris in corpora, pro ejus materia determinavit, at *contractum* in genere tantum, & *secundum Leges validum*, relinquendo interim in potestate Ecclesiæ, quem contractum, quo modo, & à quibus personis celebratum velit habere pro valido & legitimo: si proin Ecclesia statuendò impedimentum nolit valere contractum Matrimoniale, sic vel sic celebratum, nihil mutat de materia à Christo determinata, æquè parum, ac ille, qui vino, quod à Christo determinatum est pro materia Eucharistiæ, tantum affunderet aquæ, ut amitteret prædicatum *vini usualis*, non immutaret materiam Eucharistiæ, nisi indirectè tantum, remote, & improprie. Ad 2. Quando Magistratus Sæ-

cula-

culares ob bonum publicum non permittunt Matrimonium quibusdam personis, non propriè exercent jurisdictionem circa Matrimonium, sed potiùs promovent & urgent observationem Legis Naturalis, quæ prohibet Matrimonia privatis cum præjudicio boni publici. Imò & punire possunt actus malos, consequenter & illicitè contrahentes Matrimonia, v. g. cum inobedientia aut irreverentia contra parentes &c.

Quæres, an Hæretici in nostra Germania defa- 34
cto ligentur impedimentis Matrimonii Jure tantum Ecclesiastico statutis? R. Quamvis per se obligentur omnibus Ecclesiæ Legibus, utpote subditi, & per Baptismum ingressi Ecclesiam. *can. 5. d. 45. can. 38. 40. 48. caus. 23. q. 4.* consequenter & legibus connubiorum: ab his tamen saltem ut irritantibus, probabiliter liberati sunt (ut putant multi & graves DD. cum Tannero, Laym. Dicast. & aliis apud & cum P. Wiestner *h. n. 192.*) tum per consuetudinem contrariam & præscriptionem longissimi temporis, tum per consentientiam Ecclesiæ permittentis Matrimonia cum dictis impedimentis, v. g. consanguinitatis, publicæ honestatis &c. contracta, & non urgentis apud ipsos observationem legum connubialium; non enim est credibile, quòd Ecclesia urgere velit observationem legum, quas Hæretici communiter vel ignorant, vel non observant, imò se iis non obligari quàm plurimi existimant; plus enim damni timere deberet, quàm utilitatis sperare posset, si urgeret observationem harum legum; nam, si urgeret, Matrimonia Sectariorum cum impedimentis Ecclesiastici Juris contracta, ut frequenter contingit, essent

essent meræ fornicationes & concubinas, ve
incestus &c. & proles forent illegitimæ, ac pro
pterea animi illorum magis alienarentur à Catho
licis, & sic magis à conversione absterrentur &c.
Et hæc sine fructu, imò & sine spe observationis
obtinendæ. Prudentis autem est non urgere obser
vationem legum, si indè plus damni timendum
quam utilitatis sperandum. Confirmabimus hæc
ad tit. III. n. 4. 5. 6. ubi præfatos Hæreticos non
ligari impedimento clandestinitatis defendimus.

Objic. 1. Neque Consuetudo absolvit Hæreticos ab observatione legum Ecclesiæ contrubilitium, quia est irrationabilis, atque in contemptum Pontificiæ potestatis malitiosè introducta. 2. Neque Conniventia aut tacitus consensus Ecclesiæ, tum quia est mera tolerantia, non approbatio aut dispensatio tacita, tum quia hi rebelles penam potius quàm exemptionem à Legibus promerentur. 3. Ex hac doctrina sequeretur, Religiosos & Sacerdotes Apostatas valida apud Hæreticos contrahere Matrimonia, quia votum solennitatis Castitatis est impedimentum Juris tantum Ecclesiastici: sed hoc est contra communem sensum & praxim. 4. ad 1. Consuetudinem reddit rationabilem evitatio fornicationum, incestuum &c. legitimitas prolium, communis Hæreticorum ignorantia, spes publicæ tranquillitatis & facilioris conversionis, desperatio observantia obtinendæ &c. Deinde Consuetudo ista vim suam obtinet non tam ex actibus rebellium Hæreticorum, quàm ex usu & praxi Catholicorum hujusmodi Matrimonia pro validis habentium præcipuè in favorem boni publici & animarum.

Ad

Ad 2. Potius præsumi debet consensus Ecclesiæ & tacita dispensatio, quando ex una parte nihil fit immediatè contra Jus Naturale & Divinum, ex altera verò res concernit integras provincias & amplas communitates, atque ex negato consensu sequerentur plurima damna sine ulla ferè spe alicujus boni. Quàmvis Hæretici *formales* potius pœnam quàm favorem promereantur, *materiales* tamen qui potiozem meò judiciò partem constituunt, non sunt indigni commiseratione & hoc favore. Imò materna Ecclesiæ viscera non inconvenienter se etiam extendunt ad rebelles & contumaces filios, quorum salutem omni possibili modo procurare laborat impediendo, quantàm potest, eorum peccata, facilitando conversiones &c. non absterrita injuriis, calumniis &c. Ad 3. *N. sequel.* partim quia non est consuetudo integræ communitatis cum voto solenni contrahere Matrimonia, partim quia Ecclesia non connivet, sed se constanter opponit Matrimoniis horum Apostatarum. Sed hanc, ut reliquam omnem, quam trado, doctrinam obsequentissimò animò decisioni ac Judiciò Ecclesiæ submitto humillimè.

Dico 5. Validum est & licitum Matrimo- 35
nium, quod contrahitur cum dubio Juris speculativo, seu cum opinione verè probabili de non existentia Impedimenti dirimentis. Cardenas in *Crisi Theol. dissert. 2. propos. 1. c. 8. art. 3. 4. Viva ad Propos. damnat. propos. 11. n. 29. La Croix p. 3. lib. 6. n. 417. 527. seqq. P. Kugler de Matr. p. 2. q. 4. à n. 1533. cum aliis. Hujusmodi Matrimonia sunt, quæ contrahuntur sub*

conditione vel modo servandi perpetuam castitatem: sub conditione de futuro: clandestinè vel cum alio impedimento Juris Ecclesiastici contrahi solita ab Hæreticis in Germania: coram Parocho extra propriam parochiam existente: cum impedimento criminis contractum ab ignorantibus, annexum esse suo delicto impedimentum dirimens: revalidata sine Parocho & testibus. *Diri cum dubio Juris &c.* si enim est dubium seu probabilitas facti, v. g. si tibi tantum probabile sit te in quarto gradu non esse consanguineum Beatha, cum hac illicitè contrahis, & si revera sis consanguineus, etiam invalidè. Probatur assertio tum ex consuetudine Ecclesiæ, hujusmodi Matrimonia permittentis, & sæpe in dubio Juris de existentia impedimenti pro valore Matrimonii utpote quod valde est favorabile, decidentis per Judices Ecclesiasticos, imò & dispensantis in Matrimonio Rato, & sic sequentis sententiam probabilem; tum ex decisione Urbani VIII. qui teste Lugo, ut refert Nicol. del Techo in *Historia Paraquaria l. 10. c. 15.* ad propositum sibi dubium, an Indi Neophyti, qui plures habebant uxores non sine dubio, an primam validè duxerint, adstringerentur ad primam, vel possint contrahere cum quacunque baptizata sibi priùs juncta non obstante dubio de impedimento ligaminis respondit his verbis, *ut, ubi Doctorum sententia utrinque probabiles intercederent, sequerentur* (Missionarii) *opiniones pro conditione locorum ac hominum barbaris favorabiliores.* Sed

Objic. Innoc. XI. damnavit hanc propositionem ordine primam: non est illicitum in Sacramento

*conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore: sed Matrimonium est Sacramentum, & quando agitur de impedimento illius dirimente, agitur de valore, atque sententia, quæ dicit existere impedimentum, est tutior, quia removet omne periculum peccati: ergo. R. 1. Propositio damnata loquitur de sequente opinionem probabilem relicta tutiore extra casum gravis necessitatis, & quando potest haberi certitudo; & hinc juxta communem licet absolvere à peccatis eum, qui dicit, se dolere, etsi Confessario probabile tantum sit, eum dolere. Sed sæpe non potest haberi certitudo de existentia impedimenti dirimentis, & simul gravis causa & quasi necessitas est contrahendi Matrimonium, vel saltem admodum difficile non contrahere. R. 2. melius, *negando suppositum*, quod cum dubio & vera probabilitate Juris de carentia impedimenti contrahens sequatur opinionem merè probabilem; nam per consuetudinem & praxim Ecclesiæ, quæ vim legis obtinet, atque per declarationem Legislatoris Pontificis Urbani VIII. allegatam moraliter fit certum, licitum & tutum esse sequi in Sacramento Matrimonii sententiam directè probabilem relicta tutiore. Si de impedimento Juris merè Ecclesiastici sit dubium, valor Matrimonii videtur esse extra controversiam, cum Ecclesia pro hoc casu possit & censeatur tollere impedimentum, si quod subessent: si autem dubium sit de impedimento Juris Naturalis, v. g. Ligaminis, tunc valor (nam de licentia non est dubitandum ex dictis) saltem est valde probabilis, & juxta Cardenas etiam cer-*

tus. quia id desumitur ex Responso Urbani VIII citato, & Ecclesia jubet perseverari in Matrimonio quando ex post supervenit dubium de impedimento Juris Naturalis, & sic declarat, illud esse Juris Naturalis solum conditionati, nisi nimirum Ecclesia ex justis causis permittat vel approbet talia Matrimonia.

§. IV.

*De quibusdam Impedimentis Diver-
tibus in specie, nimirum Erroris, Metus, Raptus,
Disparis Cultus, & Publicæ Hone-
statis.*

- 36 Dico 1. *Error* circa substantiam personæ dirimit Matrimonium Jure Naturali, sive sit error antecedens sive concomitans. 2. Non tamen regulariter error circa qualitatem personæ, licet sit antecedens. 3. Nisi sit qualitas redundans in ipsam personam. Antequam probem singula membra, notandum 1. Quod *error* sit judicium perversum de aliqua re, quo putatur aliud pro alio. 2. Quod error *substantialis* vocetur, qui versatur circa substantiam objecti, & hic, qui versatur circa individuum personæ: *accidentaliter* verò, qui circa qualitatem vel accidens objecti, & hoc loco v. g. circa divitias, virginitatem, nobilitatem personæ: *antecedens* autem, seu *causam contractui*, dicitur error, si eo non existente contractus vel actus non fieret: & *concomitans* seu *incidens*, quo existente nihilominus fieret.

feret. 3. Quòd, si quis per alterius fraudem vel fictionem inducatur in errorem, non sit simplex error, sed *deceptio*, vel *dolus* cum errore. Jam probatur 1. membrum ex eo, quòd error substantialis circa individuum personæ, quam quis animò concepit, tollat consensum voluntarium, Jure Naturali necessarium. *c. 26. h. t. nam errantis* (circa objectum substantiale) *voluntas nulla. l. 8. &: nullus est errantis consensus. l. 9. C. de F. & F. J.* Membrum 2. ex ratione opposita, quia talis error accidentalis non tollit consensum quoad substantiam, sed solùm reddit involuntarium secundùm quid, nempe circa accidentia personæ, & circa rationis impulsivas extrinsecas. Confirmatur ex §. *error fortuna & qualitatis caus. 29. q. 1.* & ex paritate cum aliis contractibus, quos error circa qualitates non irritat. per *l. 11. §. 1. l. 43. ff. de contr. empt.* item ex absurdo, & gravi Reipublicæ Humanæ incommodo, proliùmque & conjugum damno, quæ sequerentur, si Matrimonia cum errore accidentali contracta non subsisterent; quia innumera Matrimonia deberent vel possent dissolvi aut haberi pro nullis, eò quòd passim contrahentes errent, vel etiam decipiantur à comparte, circa qualitates, quas si altera Pars scivisset reperiri in comparte, vel non reperiri, non contraxisset, v.g. si maritus scivisset conjugem suam esse rixosam, bibulam, decoetricem, vel non esse virginem, nobilem, divitem &c. Addidi tamen, *regulariter*; si enim contrahens alligasset actualiter vel virtualiter suum consensum existentiae vel absentiae qualitatis certæ, aliàs nolens contrahere (quod tamen exterius debet exprime-

T S.

re-

re quoad forum externum) error etiam accidentalis irritaret Matrimonium; cum *actus agentium non operentur ultra intentionem eorum*, ut habet receptum Brocardicum. Sicut etiam error *conditionis servilis* irritat, ut dicitur *ad tit. de Conjug. Servor.* Membrum 3. quod est exceptio à membro præcedente, apud plerosque omnes est receptum ex ratione, quòd error qualitatis redundantis in ipsam personam censetur esse error circa ipsam personam. Quando enim autem error qualitatis redundet in personam, arduum est definire. Sanch. *lib. 7. d. 18. n. 31.* concludit, id fieri tunc, quando contrahens errat circa qualitatem, quæ designat certam personam, contrahenti aliunde & sine hac qualitate ignotam (vel, ut loquitur P. Illfing *tr. 6. d. 9. n. 68.* quando qualitas est individualis determinatio ipsius personæ, ut si velles contrahere cum primogenita, & tibi sisteretur secundò genita) modò non constet aliunde, quòd mens contrahentis fuerit cum persona præsentem, quam vides, quæcunque illa sit, contrahendi,

- 37 *Objic. 1.* Jacob validè contraxit cum Lia, licet putaverit se contrahere cum Rachele. *Gen. 29.* ergo error circa personam non irritat Matrimonium. 2. Si error circa personam sit *concomitans* non tollitur consensus in personam, tanquam objectum substantiale & immediatum; quia etiam absente hoc errore Matrimonium fuisset contractum: ergo saltem error concomitans circa personam illud non irritat. 3. In aliis Sacramentis valorem non impedit error circa personam, ut si Sacramentaliter absolvas Petrum, putans esse Paulum:

lum: ergo nec in Matrimonio. 4. Si error circa qualitatem est *antecedens*, etiam tollit consensum in personam, quia taliter errans non contraxisset cum hac persona, si scivisset eam carere qualitate, quam optat, vel ei inesse, quam averfatur; præsertim cum talis actu indivisibili tendat in personam ut affectam, vel ut carentem hac qualitate: ergo etiam error accidentalis antecedens irritat Matrimonium. *R.* ad 1. *N. ant.* nam Jacob post deprehensum errorem, vel deceptionem focerit sui Laban, de novo contraxit cum Lia. Ad 2. tollitur omnino consensus voluntarius, quia nihil volitum, nisi cognitum; adeoque consensus cum errore concomitante positus est involuntarius negativè, quia sic errans nunquam voluit, actualiter vel virtualiter, contrahere cum hac persona, sed cum alia, quam animo concepit, nec habitualis illa animi dispositio, qua voluisset cum hac persona contrahere facta hypothefi scientiæ, facit consensum voluntarium in hanc personam. Ad 3. *N. conf. & parit.* Nihil enim interest Ministri aliorum Sacramentorum, v. g. Sacerdotis, an Petrum vel Paulum absolvat; plurimum verò interest contrahentis Matrimonium, quacum persona contrahat, eò quòd ad individuam vitæ societatem cum illa se obliget: & hinc iste censetur alligare suam intentionem in personam mente conceptam, non verò ille. Ad 4. Hoc argumentum probaret, nullum ferè contractum subsistere; quia vix unquam interdicitur sola substantia rei omnibus qualitatibus viduata, & rarò contingit, ut omnes qualitates, quæ ad contrahendum impellebant, sic se habeant, ut priùs credebatur.

In

In forma *N. ant.* quia taliter errans v. g. sic tendit: *ego duco Bertham, quam puto esse virginem, non ducturus, NB. si scirem, non esse virginem,* non verò tendit hoc modo: *si Bertha non esset virgo, non ducerem.* Prior consensus est absolutus in hanc personam, quæ putatur esse virgo: posterior est conditionatus, *si sit virgo:* & iste consensus alligaretur virginitati tanquam conditioni, non ille prior. Nec attenditur in priori modo tendendi, quid aliquis facturus esset in hypothesis scientiæ, sed quid actu faciat aut velit. In exemplo: das pauperi eleemosynam, quem putas esse pium, non daturus, si scires non esse pium: hæc eleemosynæ datio utique est valida: ergo à pari. Actus, quo intendis ducere Bertham ut affectam hac vel illa qualitate, est quidem indivisibilis entitativè & in sua tendentiâ, non verò objectivè, ita ut indivisibiliter nolis Bertham, nisi omnis qualitas tibi repræsentata in ea existât, ut patet in priori exemplo de paupere.

38 Dico 2. *Metus* gravis, injustè incussus, & directè ad extorquendum Matrimonium, irritat Matrimonium. 2. At probabilius Jure tantùm Positivo Humano. Pars prior suppositâ (*ex tit. de his, quæ vi*) notitiâ, quid sit metus, quando absolutè aut respectivè gravis, etiam reverentialis, & quando injustè incussus, probatur manifestè ex *14. 15. 28. h. t. & c. 2. de eo, qui duxit.* eò quòd talis metus tollat consensum spontaneum, quamvis tamen consensum spontaneum, seu à tali metu liberum, dicta Jura requirunt ad valorem Matrimonii; quia, ut ajunt eadem Jura, sic extorta Matrimonia infelices sortiuntur exitus. Pars posterior, quam

quam tenet communior cum Suarez & Sanch. l. 4. d. 8. & 14. suadetur I. ex eo, quòd Jus Naturale ad valorem contractuum. c. 2. de his, quæ vi. l. fin. C. eod. plus non requirat, quàm consensum simpliciter voluntarium ac liberum, atque titulum: sed consensus, metu quocunque extortus, est adhuc simpliciter voluntarius ac liber; quamvis non sit spontaneus; quia coacta voluntas est voluntas. l. 21. ff. quod met. caus. & voluntas interna per quascunque minas potentiæ creatæ absolute cogi nequit: titulus autem est traditio juris in corpus, quam facit metum patiens.

2. Exindè, quòd tale Matrimonium nec sit invalidum ex defectu consensûs; aliàs etiam irritaret metus gravis justè incussus, v. g. à Judice Ecclesiastico, censuram excommunicationis minitante, nisi quis ducat sponsam, cui liberò ac sponte promisit Matrimonium; nec ob intervenientem injuriam injustè metum gravem incipientis; aliàs etiam metus levis injustè incussus, vel dolus decipientis in qualitate, v. g. fingentis se virginem, divitem &c. redderet invalidum; quod nemo dixerit.

Dixi, incussus directè ad extorquendum Matrimonium; si enim ex alia causa metus est incussus injustè, v. g. si Sempronius injustè detinet Titium in carcere, vel injustè impedit à consecutione prædii, Titius verò ad evitandum carcerem, vel ad consequendum prædium, atque ad redimendam iniquam vexam, se offert ad ducendam Sempronii filiam in conjugem, eaque ducit, gravis est controversia, an tale Matrimonium valeat. Aliquum Card. de Lugo, & nuperrimè P. Placidus

dus

dus Böckn *h. t. p. 2. n. 49.* negant: communio
 autem, imò, ut ait Perez, *communissima*, atque
certissima, ut vocat, Sanch. *l. 4. d. 12. n. 3.* affirmat.
 Probatur I. negativè, quia nullitas nec ex ratione
 infertur, nec ex Jure, quod in *citt. cc.* loqui vide-
 tur de metu directè ad obtinendum Matrimonium
 illato, consequenter non est extendendum ad me-
 tum ex alia causa incussum, utpote exorbitans &
 recedens à Jure Naturali. 2. Positivè, quia SS. Cano-
 nes, quando irritant Matrimonia per vim (scilicet
 conditionatam & moralem, h. e. per metum) ex-
 torta, non irritant propter vim qualemcunque,
 sed propter vim injuriosam ex intentione Matri-
 monii extorquendi, per quam minuitur libertas
 Matrimonii: sed vis ex alio fine, quàm ad extor-
 quendum Matrimonium, illata non dirigitur ex in-
 tentione inferentis ad extorquendum Matrimo-
 nium: ergo. Sicut igitur nemo dicit scemine
 vim inferri in pudicitia ab eo, qui illam spoliare
 nititur bonis fortunæ, illa verò ad hoc malum
 vitandum se offert ad impura; vel si bonis exuta
 postmodum vivat impudicè, & turpi se quæstu alerit
 ita nec vim Matrimonio, aut hujus libertati, facere
 censendus est, qui injustè vexat sceminam, si hæc ad
 hanc vexam evitandam se ad Matrimonium offerat,
 & illud velut medium se liberandi sponte eligat.

39 *Objic.* I. In *can. 22. caus. 22. q. 4.* approbatur
 Matrimonium cujusdam Hubaldi, licèt interve-
 niente metu & juramento contractum: ergo me-
 tus, saltem si accessit juramentum, non irritat Ma-
 trimonium. 2. Illa *cc.* ex quibus probavimus
 nullitatem Matrimonii meticulosi, jam suppo-
 nunt nullitatem, non primùm statuunt: ergo Jura
 SS.

SS. Canones antegresso, consequenter Naturali, est invalidum; præsertim 3. quia SS. Canones fundantur partim in defectu consensûs, *cùm locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit*, ut habet textus in *c. 14. cit.* partim in periculo infelicis exitûs, *qui de invitis solet nuptiis provenire c. 14. cit.* puta in periculo violandæ fidei conjugalis, non servandæ societatis individua &c. quæ rationes probant nullitatem à Jure Naturali inductam. 4. Si Jus Naturale non irritasset Matrimonia per metum & injuriam extorta, Natura non satis providisset metum passis, cùm permitteret eos indissolubiter alteri injuriam inferenti obligatos. 5. Eadem rationes pugnant in Matrimonio, quod interveniente gravi metu contrahitur, sive metus directè ad illud extorquendum inferatur, sive non: ergo. 6. In *d. c. 14.* non est sermo de casu, quo metus fuit incussus directè ad Matrimonium obtinendum, & tamen istud pronuntiat nullum; ergo, licet metus ex alio fine, quàm ad extorquendum Matrimonium, sit incussus, illud tamen est invalidum.

R. ad 1. Ibi approbatur Matrimonium non jam contractum per metum, sed cessante metu liberè contrahendum de novo, ad quod tenebatur aliunde ille Hubaldus, ut honestaret concubinam. Juramentum Matrimonio adjectum prorsus nihil facit, quia, utpote assertorium, rueret ruente Matrimonio tanquam principali. Ad 2. *trans. ant. N. Conf.* nam illud Jus sacros Canones antegressum, non est Jus Naturale, sed vel consuetudo aut traditio Ecclesiæ, vel aliquod vivæ vocis Oraculum. Ad 3. fundantur quidem in defectu consensûs

sensûs spontanei, quem Jus Ecclesiasticum requirit, non verò in defectu consensûs simpliciter liberi & voluntarii, quem Jus Naturale exigit. Infelices exitus, & mala, quæ ex coactis nuptiis timenda sunt, non sufficiunt ad annullandum Matrimonium Jure Naturali, quia aliàs deberet Matrimonium quoque dici de Jure Naturali invalidum, si metus justè fuit incussus, cùm faciat etiam nuptias invitæ & coactum Matrimonium, minusque libertatem. Ad 4. Natura satis providit metum passis, quòd legitimo & Ecclesiastico Magistratui dederit potestatem irritandi (uti defacto irritavit) Matrimonia metu injustè extorta. Ad *transm. ant. N. conf.* quia nec propter paritatem vel identitatem rationis extendenda est lex odiosa (qualis est lex irritans) & à Jure Naturali recedens: Dein etiam *ant. negatur*; quia ratio irritandi fuit vis injuriosa Matrimonio & ejus libertati facta, qualis non est, si non ad extorquendum Matrimonium inferatur, sed ex alia causa, uti notavimus. Ad 6. *N. ant.* quia ibi Pontifex jussit puellam in loco tuto sequestrari, quam duo volebant sibi Matrimonio jungi, donec lis finiretur, ne ex timore *diceret sibi placere, quod odit*, nempe nuptias, ex quibus invitæ infelix sequi posset exitus: ergo ibi est casus de metu directè Matrimonium, respiciente vel intendente.

40 Quæres, quomodo purgetur metus, si nullitas Matrimonii metu initi sanetur? Per consensum sublato metu sponte positum, & vel verbis vel factis expressum. Imò & per cohabitationem spontaneam ac diuturnam, vel per copulam sponte habitam: indè enim pro-

sumitur consensus, & saltem pro foro externo Matrimonium censetur revalidatum. per *c. 21. & c. 30. h. t.* modò altera Pars adhuc continet suum consensum, & Pars metum passa sciat, Matrimonium fuisse nulliter contractum; si enim putaret, validè contractum fuisse, esset in errore, consequenter non poneret novum consensum; cum nihil tam contrarium sit consensui, quàm error. *l. 15. ff. de jurisd. omn. Jud. & nihil volitum, nisi præcognitum.*

Dico 3. *Raptus*, prout est violenta personæ ab-
ductio de loco in locum Matrimonii ineundi causâ,
& adhuc positæ in Potestate raptoris dirimit Ma-
trimonium juxta Tridentinum *s. 24. c. 6. de ref. Matr.* ibi: *decernit Sancta Synodus, inter Raptorem & Raptam, quamdiu ipsa in potestate Raptoris manserit, nullum posse consistere Matrimonium. Quòd si Rapta à Rapto- re separata, & in loco tuto ac libero constituta, illum in virum habere consensit, eam Raptor in uxorem habeat.* Dein statuit graves pœnas in Rapto- rem & auxiliantes, quæ ibi legi possunt. Dixi in definitione Raptûs 1. *Violenta*, sive violentia sit physica per injectionem manuum, sive moralis per graves minas & metum. 2. *Abductio de loco in locum*, nempe moraliter diversum; non enim sufficit, si persona abducatur violentè, v. g. de platea in locum obscurum, vel de domo in domum in eadem vicinia &c. Sanch. & alii. 3. *Persona*, non solum fœminæ, & quidem qualiscunque fuerit, etiam inhonestè vivens, sed etiam maris; nam communior & veterior sententia docet, impedimentum Matrimonii etiam contrahi, si fœmina rapiat virum vel

Pars II.

U

ado-

adoleſcentem, quia æquè talis Raptus aufert libertatem Matrimonii (quæ fuit ratio Tridentini ac ſi vir rapiat fœminam. Sicut propterea impedimentum Metûs eſt reciprocum, & datur quæ in caſu, quo fœmina viro infert metum, valde controverſum eſt, an incurratur impedimentum Raptûs, ſiquis rapiat propriam ſponſam quæ priùs liberè ac ſponte ſponſalia cum Rapto re contraxerat; quia ipſamet jam priùs ſibi committit libertatem moralem ad Matrimonium. *Matrimonii ineundi cauſa*; & hinc non ſufficit ſi fœmina rapiatur ex alio fine, v. g. exercendi libidinis cauſa, vel eam ſpoliandi; quia vis inferitur Matrimonii libertati, cui Tridentiniſ principaliter conſultum voluit. §. *Et adhuc poſita in poteſtate Raptoris*, etſi ſponte conſentiat in Matrimonium: ſi autem, poſtquam in loco tuto, & extra poteſtatem Raptoris conſtituta ſponte conſentiat in Matrimonium, id valet, in quibus apparet, Raptum, prout eſt impedimentum Matrimonii, in quibusdam differre à Rapto ut eſt ſpecies luxuriæ, & à Legibus punitur, & ſic definitur: eſt *violenta abductio fœminæ, beneſtè viventis, libidinis exercenda cauſa*, ſive deſtinetur violentia inferatur ipſi fœminæ, ſive parentibus aut aliis, quorum illa poteſtati ſubſeſt. Quæ habeat pœnas, indicavi in meo pleniore *Caſu dato b. t. n. 118.*

42. Quæres, an quoque Sponſalia de futuro iurata inter Raptorem, & Raptam, adhuc in loco poteſtate conſtitutam, ſint nulla? R. Probabiliùs valent. P. Wiefner *tit. de Rapto* §. 5. contra communioſorem. Ratio, quia diſpoſitio

sitio Tridentini Matrimonium irritantis, est correctoria Juris Antiqui *c. 6. & fin. de Raptor.* & simul pœnalis: ergo non est extendenda ad Sponsalia, de quibus Trid. nihil dicit: præsertim cum non subsit eadem ratio, & longè major esse debeat libertas Matrimonii (utpote indissolubilis, si semel validè sit contractum) quàm Sponsalium, quæ variis modis solvi possunt. Ex cujusmodi causis etiam defendimus suprâ valorem Sponsalium metu injustè extortorum: licèt Matrimonium non subsistat taliter extortum.

Dico 4. *Disparitas cultûs*, seu dispar ac diver- 43
sa Religio contrahentium, tunc dirimit Matrimonium Jure Ecclesiastico, quando fidelis cum infideli (seu Christianus cum non-Christiana, v. g. cum Ethnica, Judæa, Turcissa &c. vel vicissim Christiana cum non-Christiano, Ethnico &c.) contrahit Matrimonium. Imò 2. dissolvit etiam à duobus infidelibus jam priùs validè contractum & consummatum, casu quo unus conjugum se converterit ad fidem Catholicam, alter verò manens in infidelitate non vult cohabitare converso, vel saltem non sine injuria in Christum, vel sollicitatione conversi ad peccatum, modò conversus velit dissolvere, & ad novas nuptias transire. Pars 1. est certa ex communi sensu DD. traditione & praxi Ecclesiæ, hujusmodi Matrimonia in novo Testamento habentis pro irritis. Textus autem Juris Positivi Humani non exstant. Pars 2. colligitur ex textu S. Pauli *1. Cor. 7.* ut unanimiter tum à DD. & SS. PP. tum à Pontifice in *c. 7. de divor.* explicato, qui sic sonat: *quòd si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subjectus est*

frater vel soror in hujusmodi. Sed contra primam partem. *Objic.* Non solum in Veteri Testamento viri & sceminae fideles, & probitate insignes, contraxerunt cum Infidelibus, uti Jacob, Joseph, Moses, Esther &c. sed etiam in Novo, uti S. Cecilia, S. Monica, Chlotildis Regina Galliae &c. ergo talia Matrimonia sunt valida, imò & licita. *R.* In Antiquo Testamento ex gravi causa & speciali DEI instinctu, non aliter, licitè cum Infidelibus contraxerunt illi viri sancti & Esther, vnde autem etiam sine causa gravi &c. quamvis licitè ob periculum perversionis propter cohabitationem cum Infideli. In Novo autem Testamento & illicitè propter eandem causam, & invalidè contrahunt per se. Interim tamen vel ex dispensatione Ecclesiae, vel ex speciali Dei instinctu, permissione propter spem conversionis Infidelium, & validè & licitè Matrimonium cum Infidelibus dictae sceminae censentur contraxisse.

- 44 Quæres, quid sentiendum de Matrimonio, quod contrahit Catholicus cum Hæretica, vel Catholicus cum Hæretico, ut in locis, ubi Hæretici vivunt intermixti Catholicis, frequenter contingit. *R.* Certè est validum. 2. Licèt adjiciatur pactum de prolium educanda in hæresi. 3. Ordinariè tamen graviter illicitum. 4. Semper autem, si prædictum pactum adjiciatur expressè, vel tacitè ex consuetudine. Communis quoad membra omnia. *Primum* probatur tum negativè, quia non repugnat Jus irritans, tum positivè ex praxi Ecclesiae hujusmodi Matrimonia sustinentis. *Secundum* eodem modo; nam & Matrimonia cum prædicto pacto inita (quod ordinariè tamen, saltem

ex usu & conventionem tacita, adjicitur) permittunt Episcopi, utique non ignaro Pontifice, nec separari curant ejusmodi conjuges; ad quod omnino sub gravi peccato tenerentur, nisi Ecclesia haberet pro validis hujusmodi Matrimonia. Unde non possum non mirari, quod P. Franc. Schmier *de Sponsal. & Matr. p. 3. c. 5. n. 57.* primus hoc pactum pro novo impedimento dirimente nuper habuerit sine ulla auctoritate DD. Tertium ex Jure tam positivo *can. 15. 16. caus. 28. q. 1. & c. 14. de Hæret. in 6.* quàm ex Jure Naturali propter manifestum periculum perversionis, si non conjugis Catholici, saltem liberorum, in Fide & bonis moribus, quod ordinariè adest teste experientia. Accedit, quod Apostolus Hæreticos jubeat devitari, & Matrimonii Sacramentum, si contrahatur cum Hæretico, ministretur indigno. Interim tamen licitum per accidens in casu extraordinario esse potest Matrimonium Catholici cum Hæretica, vel vicissim, nempe tunc, quando ex una parte moraliter certum est, nullum fore periculum scandali, perversionis, gravium & perpetuarum dissensionum &c. & simul cavetur, ut omnes proles educantur in Fide Catholica: ex altera verò gravis apparet ratio, v.g. spes certa vel convertendi conjugem ad veram Fidem, vel sopiendi inimicitias, vel conservandi pacem & tranquillitatem publicam &c. vel si inter Catholicos non reperiat conjux paræ conditionis. Quæ quia rarò concurrunt, ideo quoque rarò licitum erit tale Matrimonium. Quartum defenditur à plerisque omnibus ex ratione, quod Jus Naturale ac Divinum parentes

obliget, ut omnes liberos DEO & ad æternam salutem educent, non diabolo & ad interitum animæ: quapropter ejusmodi pacta ab omnibus Catholicis DD. censentur esse impia, obominanda & irrita.

45 *Objic. 1.* In *can. 72.* Synodi sextæ Oecumenicæ irritum & dissolvendum dicitur Matrimonium inter Hæreticum & Orthodoxam initum. 2. In Germania passim celebrantur Matrimonia à Catholicis cum Hæreticis sine ulla dispensatione auctoritate Episcopi, nemine reclamante: ergo per consuetudinem reddita sunt ordinariè licita, existimant Azor, & Sanch. *l. 7. d. 72. n. 5.* 3. Matrimonio adjiciatur conditio vel pactum, quod est contra bonum prolis, Matrimonium est invalidum. *c. fin. de condit. appof.* sed pactum de prolium v. g. fœmellarum, si Mater sit Hæretica, educanda in hæresi est contra bonum prolis ergo. *R.* ad 1. Ille canon non est Synodi sextæ sed post illam à quibusdam Episcopis apud Trullum, palatium Regium, congregatis fabricatus qui canones Trullani à Sergio Pontifice sunt appetè reprobati. Ad 2. *N. Conf.* quamvis enim forte in locis, ubi Hæretici degunt immixti Catholicis, legi Ecclesiasticæ sit præscriptum, contra Jus tamen Naturale, quod concurrit, nihil potest consuetudo. Dein, licet consuetudo etiam apud plebeios & inferioris conditionis homines sustulerit petitionem dispensationis, apud Principes tamen, qui solent petere licentiam à Pontifice, non sustulit, fors ideo, quia majora etiam horum, quàm plebeiorum, Matrimoniis cum Hæreticis oriri possunt incommoda. Ad 3. *diff. m.*

Si adjiciatur conditio vel pactum, quod est contra bonum prolis naturale, & sic repugnat substantiæ Matrimonii. *C. ma.* Quod est contra bonum prolis spirituale, & substantiæ Matrimonii non repugnat. *N. ma.* & sic distinctâ *min. N. conf.* conditio repugnans substantiæ Matrimonii, & bono prolis Naturali foret, si conjuges id pacifcerentur, ut positivè evitetur generatio prolis, vel educatio. Si verò conditio vel pactum repugnet tantùm bono prolis spirituali, non adverfatur substantiæ Matrimonii; nam hæc essentialiter dicit obligationem mutuam, saltem radicalem, ad actus, per quos generari, & educari potest proles, non verò educationem bonam & sanctam prolium; aliàs etiam conditio vel pactum, quod adjiciunt ambo conjuges Catholici, de prole educanda ad furandum, ad impudicitiam, in arte Magica &c. vel quod adjiciunt conjuges Hæretici formales de omni prole educanda in Hæresi, esset contra substantiam Matrimonii, illudque faceret nullum: quod nemo admittit, & utique nec P. Schmier.

Dico 5. *Impedimentum publicæ honestatis ori-* 46
tur ex Matrimonio Rato, seu ex Sponsalibus de presenti. 2. Etiam invalidis, modò non fuerint invalida ex defectu consensûs. 3. Dirimítque Matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè cum consanguineis conjugis desponsati vel desponsatæ. Sumuntur hæc ex *can. 11. 12. 14. 15. caus. 27. q. 2. c. 3. 8. x. & c. un. h. t. in 6. c. 8. de consang.* Quamvis enim dicta Jura non ita clarè & explicitè loquantur (excepto forsan *can. 15. cit.*) de Matrimonio Rato, plerique tamen omnes etiam

intelligunt de hoc propter majoritatem rationis
 eò quòd arctior animorum conjunctio oritur
 Matrimonio Rato, quàm ex Sponsalibus de futuro
 propter quam ex Sponsalibus dicta Jura intro-
 duxerunt impedimentum publicæ honestatis. In
 quamvis quartum gradum non determinant; qui
 tamen *c. 8. cit.* eundem determinat in affi-
 nitate, ad cujus imitationem oriri voluerunt dictum
 impedimentum ex Sponsalibus, ideo communiter
 illud ad quartum usque gradum extendunt. *Idem.*
 Quia verò Tridentinum *f. 24. c. 3. de Ref. Ma-*
 ubi hoc impedimentum restrinxit ad primum gra-
 dum, & illud oriri noluit ex Sponsalibus ex quo-
 cunque capite invalidis, uti *n. 16.* docuimus, &
 simul explicavimus naturam impedimenti publicæ
 honestatis, loquitur tantum de Sponsalibus de fu-
 turo, idcirco hoc impedimentum ex Sponsalibus
 de præsentis ortum manet adhuc sub dispositione
 Juris antiqui, & oritur etiam ex iis ex alio capite
 quàm ex defectu consensûs, invalidis, dirimitur
 usque ad quartum gradum, ut declaravit S. Pius
in Constit. Romanum anno 1568. & ratio probatur
 cum lex correctoria Juris non sit extendenda.

TITULUS II.

De Desponsatione Impuberum.

SUMMARIUM.

1. *Quinam dicantur Impuberes: & quid sit
 litiam supplere aetatem.*

2.3. Spon-